N°. 15. Donderdag 13 April 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
V. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Bataviasche Notulen.

(Vervolg.)

Als eene vergoeding voor dit wonderdoende beeld kwam het Genootschap niet lang daarna in het bezit van een paar steenen afgoden die, zoo ze al geen wonderen konden doen, voor 't minst hoogst ongewone eigenschappen bezaten. Ze kwamen uit 't hartje van Sumatra, n.l. uit de afdeeling Mandheling, waar 't evenals in Ankola, de gewoonte was om vóór den ingang of de poort van een *doesoen* de steenen konterfeisels van een man en een vrouw te plaatsen. Deze beelden, *penghoeloe balang* genaamd, moesten van te voren door een *doekoen* bezworen worden — of ze zouden hunne bestemming niet kunnen vervullen. Naast hen werd een aarden pot gezet, en in dien pot legde men den tand eens tijgers en verschillende prikkelende bladeren. Voorts werd hun op gezette tijden een maaltijd aangeboden bestaande uit gedroogde visch, geroosterde padi; een stuk *si padeh*, een weinig zout en een met *soeri* gevulde karbouwenhoorn om er de spijzen mee door te spoelen. Werden ze aldus behoorlijk verzorgd, dan vervulden ze ook hun taak van beschermgod door, telkens wanneer een vijandige stam voornemens was om het dorp aan te vallen, een schrikwekkend geluid van zich te geven. Met luid galmen waarschuwden ze voor het nakend gevaar. „Hoor, de *penghoeloe balang* maken alarm!" zeiden dan de dorpsbewoners, en vonden tevens de gelegenheid zich te weer te stellen.

In den loop der tijden raakten die wachters op Sion's muren echter in onbruik; hetzij dat ze zich onbetrouwbaar toonden, hetzij dat onder den invloed van het Nederlandsch bestuur die dorpsoorlogen allengs ophielden. Toen had men ook geen

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering, hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer A. J. GOOSZEN, Landrechter te Solo (Java).

steenen alarmisten meer noodig, en een genootschapslid, J. H. Vosmaer te Padang, vond gelegenheid een paar van die afgedankte wachters in een kist te pakken en naar Batavia te zenden. Waar ze onder de gewone dankbetuiging aanvaard, en bij de overige museumbeelden in de rij werden gezet. „Legt's zu den Uebrigen!"

De aanwinst op zichzelf was niet buitengewoon, evenmin het verlies van een Djoko Dollok. Daarvoor was het museum van het Bataviaasch Genootschap te ruim voorzien van gefatsoeneerde steenklompen, te ruim gesorteerd in beelden uit den Hindoetijd. Meer te betreuren was 't, dat aan de verzamelingen van een andere soort van beeldende kunst soms een stuk van historische waarde ontging, b.v. eene schilderij, welke inderdaad eene

aanwinst zou zijn geweest voor de afdeeling der Schoone Kunsten. Zoo werd eens uit Hoorn, de geboorteplaats van Jan Pietersz. Coen, een portret van dien landvoogd naar Batavia gezonden door jhr. mr. P. Opperdoes Alewijn, welk stuk echter nimmer zijne bestemming bereikte. De Notulen vermeldden, dat dit portret had moeten dienen tot een blijk van sympathie bij gelegenheid van de herdenking van Batavia's 250-jarig bestaan en de toen gevierde feesten. Verder, dat het Genootschap wel in het bezit was gekomen van de origineele acte van aanstelling van Coen tot gouverneur-generaal, welk historisch document van denzelfden schenker afkomstig was en, in een sierlijke lijst gevat, in een der zalen werd opgehangen, maar dat aan geen der leden iets bekend was omtrent dat portret. Wellicht was 't eene kopie van de groote schilderij, ten voeten uit, in het Westfriesch Museum te Hoorn bewaard en van de hand eens onbekend gebleven schilders; wellicht ook was 't een origineel, dat afweek van de andere afbeeldingen van den geduchten Capitano Mor. In elk geval, het stuk was in 't ongereede geraakt, verloren misschien door brand of schipbreuk, en het Bestuur verzuimde niet in de Notulen te laten aanteekenen, „dat het op het bezit daarvan zeer hoogen prijs zou hebben gesteld."

Evenals de ethnografische verzameling en de beeldengalerij, groeide ook de boekerij van het Genootschap gestadig aan.

De planken der bibliotheek vulden zich meer en meer, zoowel door aankoop als door schenkingen en door den boekenruil met andere geleerde genootschappen. Doch in dit tropisch klimaat had men euvels te bestrijden, zooals ze in een westersch land niet, of niet in die mate voorkwamen. Daar was vooreerst de gevreesde witte mier, het meest verslindend insekt uit de tropenwereld. „Aan de mier behoort het Oosten!" zoo luidde terecht de Indische zegswijze, en ook de omvangrijke bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap had dien vijand meer dan eens moeten bestrijden. Doch, erger dan de mier was in dit geval de worm, de beruchte boekworm, in de Notulen genoemd als „de grootste vijand der bibliotheek". In meandrische kronkelingen boorde zich die worm dwars door de naast elkaar gevleide deelen van een volumineus standaardwerk, of groef zich een tunnel door het schutblad van folianten. Wie eens zulke gaten, zulke gangen gezien had, zou er zich later niet meer mee vergissen, zoo min als een kleermaker met een motgat.

Intusschen, die soms deerlijk gehavende boeken deden toch hun nut, want de verslagen vermeldden getrouwelijk, hoeveel daarvan in den loop des jaars aan belangstellenden waren uitgeleend. In die aanteekeningen kwam 'n enkele maal een bekende naam te voorschijn, zooals b.v. in de Notulen van de vergadering van 13 Febr. 1872:

„Den heer Cd. Busken Huet uit te noodigen het door hem sedert 10 Dec. 1869 geleende werk in de bibliotheek terug te bezorgen."

Ruim twee jaren een genootschapsboek onder zich te houden! — 't pleitte niet voor de nauwgezetheid van den toenmaligen redacteur van de *Java-Bode*.

De reeds aanzienlijke boekenvoorraad stond nog vermeerderd te worden met eene belangrijke uitgave, die van het bekende *Dagh-register van 't Casteel Batavia*. De Notulen gewaagden er van hoezeer men het geschiedkundig belang daarvan besefte; en spoedig moest hier de hand aan 't werk worden geslagen aleer boekworm en termiet het legaat der eeuwen zouden havenen of onkenbaar maken. Die stapel manuscripten bevond zich in het oud-koloniaal archief op de Algemeene Secretarie, en gaarne zou men alles naar de persen van 's Lands Drukkerij willen zenden. Maar daarmee zouden vele jaren gemoeid zijn, en bovendien groote uitgaven, meer dan de kas van het Genootschap gedoogde. Daarom was men op het denkbeeld gekomen om slechts den korten inhoud te publiceeren, waardoor, zooals de Notulen vermeldden, „aan de beoefenaars van de geschiedenis van Ned.-Indië gelegenheid zal worden geschonken om gebruik te maken van eene wel is waar droge, maar uiterst getrouwe kroniek van al hetgeen onder de aandacht is gekomen van de toenmalige Hooge Regeering van Ned.-Indië".

In de toekomst zou echter anders besloten worden. Het *Dagh-register* kwam in de wereld in z'n vollen omvang, kaf en koren dooreen, met al den aankleve van nomenclaturen, ladinglijsten, translaat-missiven, scheepsjournalen en relazen van het „gebesoigneerde" in den boezem van diverse regeeringscolleges. Veel werd gedrukt, wat het drukken niet waard was. Maar 't werk was althans compleet, en er waren onder de scribenten van het tijdvak geen beklagenswaardigen, die anders al die taaie „stoffe" hadden moeten excerpeeren, redigeeren, corigeeren en reviseeren.

(*Wordt vervolgd.*)

De thuisreis der afgetreden Commissarissen-Generaal in 1819.

—o—

Zooals bekend, had medio Januari 1819 de Hooge Commissie, belast met de overneming der koloniën in O.-I. uit de handen der Engelschen en bestaande uit Staatsraad Mr. C. Th. Elout, G. A. G. Ph. Baron v. d. Capellen, gouverneur-generaal en Schout bij Nacht A. A. Buyskes, haar bewind nedergelegd en bleef Baron v. d. Capellen als gouverneur-generaal alleen het bewind voeren. De afgetreden Commissarissen-Generaal (verder C. C. G. G.) zouden zich inschepen aan boord van Z. M. oorlogsschip Admiraal Evertzen, commandant kapt. ter zee Q. M. R. Verhuell, op welk schip de Schout bij Nacht Buyskes zijn vlag voerde als bevelhebber van het voor de thuisreis gereed gemaakt eskader, dat verder was samengesteld uit de oorlogsschepen Prins Frederik, kapt. ter zee van Senden en Maria Reigersbergen, kapt. ter zee Groot. Het was niet toevallig, dat de Evertzen voor de thuisreis werd bestemd, zijnde toch bij het vertrek der Commissie uit het vaderland in October 1815 dit schip voor de heen- en wederreis ter beschikking gesteld van Mr. Elout, den eersten in rang zijnden C. G. Het schip was sedert aankomst in Indië dienst blijven doen en had o.a. deelgenomen aan de krijgsverrichtingen tegen Saparoea tijdens den opstand van Thomas Matulesi in 1817.

Aan de „Herinneringen van een reis naar de Oost-Indiën", in 1836 uitgekomen en door voornoemden kapt. ter zee Verhuell geschreven, hebben wij eenige bijzonderheden over die thuisreis der C. C. G. G. kunnen ontleenen en bieden die in beknopten vorm hieronder den lezers aan.

Op 16 Februari 1819 embarkeerde de C. C. G. G. op de Evertzen en werden zij uitgeleide gedaan door Z. Exc. den Gouverneur-Generaal Baron v. d. Capellen, die van zijne vroegere ambtgenooten een hartelijk afscheid nam. Meerdere passagiers maakten de reis mede, o.a. de bekende gezaghebber op Decima, Hendrik Doeff met echtgenoote, zoodat het aantal opvarenden tot 340 was aangegroeid. Nadat de G. G. van boord was gegaan, werd alles voor dadelijk vertrek in gereedheid gebracht, maar het duurde nog een paar weken voor de wind gunstig genoeg was om naar Straat Soenda op te zeilen en het werd begin Maart vóór de Evertzen met de Maria Reigersbergen den steven naar den Indischen Oceaan konden wenden. De Prins Frederik was eenige dagen te voren het ruime sop ingegaan.

Buiten Straat Soenda werd weldra de Z.O.-passaat ondervonden, die krachtig doorstond en waarbij het schip, doordien de zee dwars inkwam, moeilijk werkte. Het geheele bovenschip haalde bij iedere zee aanmerkelijk over en dit werken van het bovenschip werd oorzaak, dat de rusten, steunpunten van het tuig, mede overgaven en het tuig, hoewel vóór het naar zee gaan behoorlijk aangezet, bij elke slingering los scheen. Alle voorzorgen om hetzelve vast te zetten met gijns, kabeltouwen, enz. bleken vruchteloos. Veertien dagen in zee zijnde werd bevonden, dat het schip water maakte. In

weerwil, dat alle pompen te werk werden gesteld, wies het water steeds en moest het schip met inspanning van alle krachten drijvende worden gehouden. De passagiers werkten op hunne beurt aan de pompen mede en ook Staatsraad Elout wilde daarvan niet verschoond zijn en sloeg mede de handen aan het werk. De Maria Reigersbergen was gedurende dien tijd uit zicht geraakt en was zulks in de gegeven omstandigheden eene groote teleurstelling. Het lek kon niet worden opgespoord en bleef er in dezen hopeloozen toestand niets anders over dan te trachten het naastbijzijnde land zeilende te bereiken, waartoe het koraaleiland Diego Garçia in den Indischen Oceaan (Z.punt op 7° 26' Z.Br. en 72° 23' O.L.) in aanmerking kwam. Gestadig doorpompende, werkte het schip intusschen steeds meer uit elkaar, zoodat de lijfnaden opensprongen, die zooveel mogelijk gestut werden. Eindelijk ging op 8 April 1819, nadat het schip elf dagen op de pompen had gedreven, de vreugdegalm op „Land vooruit". Het was Diego Garçia, het hoofdeiland van de Tsjagosgroep. De vlaggen werden aan de toppen geheschen en noodschoten gelost, toen uit de mars een brik, die in een ruime baai van het eiland ten anker lag, werd ontdekt. Deze brik ging spoedig onder zeil en braste, in zee gekomen, tegen. De kapitein kwam over en noemde zich Ides, varende de brik The Pickering onder Amerikaansche vlag. Hij nam aan de Evertzen naar binnen te loodsen, doch dicht bij de monding der baai liep de wind tegen en moest worden afgehouden om gunstiger gelegenheid af te wachten. Het gevolg was echter, dat het schip onder wrakke zeilen van onder het luw van het lage eiland geraakte en weder een speelbal der golven werd. Toen de avond viel en het onmogelijk bleek op te werken, terwijl het schip de gevaarvolle riffen van de Tsjago's naderde, riep de Schout bij Nacht den Etat-Major bijeen en werd na rijp beraad besloten het schip te verlaten en op The Pickering over te gaan. Vrouwen en zieken werden nog denzelfden avond overgebracht, waarna des anderen daags ook de andere opvarenden op de brik overgingen. De Commandant Verhuell had aanvankelijk geweigerd het schip te verlaten, hopende het schip nog te kunnen behouden, maar ten slotte had hij zich naar den wil van den Schout bij Nacht gevoegd, die de geheele verantwoordelijkheid van het verlaten van het schip op zich nam. Gedurende den nacht werd het land uit zicht verloren, het was stil geweest, de koelte wakkerde evenwel weder aan en werd kracht van zeil gemaakt. De vaart van de brik werd zeer vertraagd door de op sleep genomen sloepen der Evertzen, waarvan er twee aan hun lot moesten worden overgelaten. Groote verwondering baarde het, toen een zware rookkolom in de richting van Diego Garcia werd waargenomen, die al spoedig bleek afkomstig te zijn van den nog drijvenden romp der Evertzen. Hoe de brand op het verlaten schip was ontstaan, is volgens den schrijver onopgehelderd gebleven; zeker was het voor hem een der pijnlijkste oogenblikken in zijn leven het schip, waarover hij het bevel had gevoerd, op deze wijze te moeten zien ondergaan. Een rijke verzameling van voorwerpen uit de Natuurlijke Historie, in Indië verzameld, ging tevens voor hem verloren.

De brik liep den volgenden avond de baai binnen en vonden de opvarenden een onderdak aan den wal in de etablissementen, welke toebehoorden aan inwoners van Isle de France, die schildpad en kokos op Diego Garcia verzamelden.

Met the Pickering werden in twee transporten de opvarenden der Evertzen overgebracht naar Isle de France, het bekende eiland uit de gevoelvolle geschiedenis van Paul en Virginie, door Bernardin de St. Pierre, vanwaar verdere scheepsgelegenheid moest worden gezocht. Staatsraad Elout en andere passagiers slaagden het eerst en kwamen October 1819 in het vaderland terug. De Schout bij Nacht Buyskes huurde het Britsche koopvaardijschip The Cadmus, Kapt. Appleby in en vervolgde 29 Juli 1819 met de overige geredden van de Evertzen de thuisreis.

Van 9—17 September werd te St. Helena vertoefd voor het innemen van water en ververschingen, tijdens welk oponthoud de Schout bij Nacht met Kapt. ter zee Verhuell meerdere malen aan de tafel van den gouverneur Sir Hudson Lowe te gast was. Verhuell beschrijft deze als klein en schraal van gestalte, met een somber uitzicht, bijzonder koel, droog en afgetrokken in het verkeer. Over generaal Bonaparte werd weinig of niet gesproken. Alleen deden de tegenwoordigheid van eene buitengewone menigte troepen, van vele personen van aanzien en de drukte, die overal in het kleine stadje St. James Town heerschte, genoegzaam blijken, *dat er zich iets op het eiland bevond, waarin groot belang werd gesteld*, zooals de schrijver dit eigenaardig uitdrukt.

Den 19 Nov. 1819 werden de Gronden aangelood en bracht een Engelsche visscher den volgenden dag het bericht, dat de Prins Frederik met verlies van den grooten mast en al pompende de Mountsbaai was binnengeloopen. Van de Maria Reigersbergen werd niets vernomen, doch zooals naderhand bleek, was het schip behouden in Texel binnengevallen. 22 Nov. 1819 werd geankerd op de reede van Duins en ging de Schout bij Nacht Buyskes van boord, om naar Calais over te steken en verder de reis over land te vervolgen. De Cadmus stuurde de Goerée binnen en liet 25 November 1819 het anker op de reede van Hellevoetsluis vallen.

Tot besluit worde nog vermeld, dat bij dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 1 Februari 1820 de Schout bij Nacht Buyskes ten aanzien der door hem getroffen maatregelen voor, tijdens en na het verlaten van de Evertzen volkomen werd gedechargeerd.

W.

Belastingdruk voor alle gemeenten des Rijks.

Door het Centraal Bureau voor de Statistiek is bewerkt en in den handel gebracht tegen *f* 0.75 per exemplaar een *overzicht van den belastingdruk op het inkomen en het vermogen* voor alle gemeenten des Rijks. (ligt ter kennisneming op de Leeszaal, Heulstraat 17).

Daar deze statistiek voor de eerste maal verschijnt en geen gelden hiervoor op de begrooting konden worden uitgetrokken, moest alvorens tot drukken werd overgegaan, een afzetgebied gevonden worden voor een voldoend aantal exemplaren, opdat zoo mogelijk de opbrengst de uitgaaf kon overtreffen.

Met genoegen kan worden geconstateerd, dat het bureau hierin is geslaagd. In ongeveer een week tijds was een oplaag van 2000 exemplaren verzekerd, die bij een verkoopprijs van *f* 0.75 per exemplaar reeds een voordeel aan de Schatkist hebben bezorgd, en wat nog zal stijgen als de belangstelling in die mate mocht toenemen, dat tot een herdruk kan worden overgegaan.

In een uitvoerige tabel is voor elke gemeente het bedrag aangegeven, dat door ongehuwden, door gehuwden zonder kinderen en door gehuwden met 2 kinderen als gemeentelijke hoofdelijke omslag of andere directe belasting naar het inkomen betaald moest worden bij een inkomen van *f* 1000, *f* 2000, *f* 5000, *f* 10.000, *f* 20.000, *f* 50.000 en *f* 100.000. Telt men bij deze bedragen op de op elke bladzijde in cursieve cijfers gedrukte bedragen, die aangeven, wat voor diezelfde inkomens betaald moest worden aan Rijksinkomstenbelasting (met inbegrip van de opcenten voor het leeningfonds en voor de provinciën) en verdedigingsbelasting II, dan verkrijgt men een overzicht van den totalen belastingdruk op het inkomen.

Oorspronkelijk lag het in de bedoeling cijfers te publiceeren betreffende het belastingjaar 1921 of voor het geval het belastingjaar niet samenviel met het kalenderjaar, betreffende het belastingjaar 1920/1921. De door de wet van 30 December 1920 ,Stbl. No. 923) met ingang van 1 Januari

1921 in de gemeentewet aangebrachte veranderingen zouden evenwel aanmerkelijke vertraging in het verschaffen der gegevens hebben veroorzaakt. Daarom moest van dit voornemen worden afgezien en zijn de gegevens opgenomen over het belastingjaar 1 Januari—31 December 1920, of, als het belastingjaar afwijk van het kalenderjaar, het belastingjaar 1920/1921.

In een voorwoord zijn eenige overzichten opgenomen, waarin de, voor zoover de belastingdruk aangaat, *goedkoopste en duurste* gemeenten zijn opgenomen. Van ongeveer 70 gemeenten ontbraken de gegevens betreffende inkomens van *f* 10.000 en meer, omdat deze niet voorkwamen. Daar de tijd ontbrak naar deze cijfers een onderzoek in te stellen, konden de bovenbedoelde overzichten alleen betrekking hebben op de inkomens van *f* 1000, *f* 2000 en *f* 5000. De groep der goedkoopste wordt allereerst gevormd door de gemeenten, waarin over het belastingjaar 1920, respect. 1920/1921 geen gemeentelijke inkomstenbelasting behoefde betaald te worden te weten:

Prov. Noordbrabant: Bokhoven, Cromvoirt, Deurne en Liessel, Empel en Meerwijk, Engelen, Haps, Hedikhuizen, Lith, Lithoyen, Vlijmen, Westerhoven.

Prov. *Gelderland*: Heumen.

Prov. *Limburg*: Buggenum, Grevenbicht, Herten, Linne, Montfort, Sevenum, Wessem.

In de gemeenten Vrijenban (prov. Zuid-Holland) en Finsterwolde (prov. Groningen) behoefde van een inkomen van *f* 1000 nog geen gemeentelijke belasting te worden betaald.

Bovendien behoefde van hetzelfde inkomen van *f* 1000 geen gemeentelijke belasting betaald te worden door gehuwden met 2 kinderen in de navolgende gemeenten:

Prov. *Noordbrabant*: Helmond, Tilburg.

Prov. *Zuid-Holland*: Rotterdam.

Prov. *Noord-Holland*: Amsterdam, Barsingerhorn.

Prov. *Friesland*: Rauwerderhem.

Prov. *Overijssel*: Kampen.

Prov. *Groningen*: Beerta, Muntendam, Noordbroek, Wildervank.

Prov. *Limburg*: Roermond.

De gemeenten, waar de totale belasting druk het hoogst was, waren bij een zuiver inkomen van:

f 1000		*f* 2000		*f* 5000	
Ongehuwden.					
St. Vollenhoven	f 59.15	Rolde	f 214.17^5	Assen	f 856.53
Reek	f 59.20	Peize	f 216.82	Zaandijk . . .	f 856.91
Schoorl. . . .	f 61.41	Weerselo . .	f 218.20^5	Vrijenban. . .	f 872.61
Escharen . . .	f 62.80	Sleen	f 223.53	Emmen. . . .	f 948.63
Hoek	f 70.52^5	Westerbork. .	f 229.68	Peize	f 956.51
Gehuwden zonder kinderen.					
St. Vollenhove .	f 59.15	Sleen	f 210.09	Zaandijk . . .	f 841.91
Reek	f 59.20	Hunsel . . .	f 210.49^5	Westerbork . .	f 850.94
Schoorl. . . .	f 61.41	Rolde	f 214.17^5	Vrijenban. . .	f 872.61
Escharen . . .	f 62.80	Peize	f 216.82	Emmen . . .	f 948,63
Hoek	f 70.52^5	Westerbork. .	f 229.61	Peize. . . .	f 956.51
Gehuwden met 2 kinderen.					
Schoorl . . .	f 50.27^5	Rolde	f 183.77^5	Zaandijk . . .	f 800.99
Reek	f 51.79^5	Zuidwolde . .	f 183.88	Westerbork . .	f 823.74
Escharen . . .	f 53.16	Hunsel . . .	f 192.05^5	Vrijenban . .	f 848,29
Warder. . . .	f 53.42	Westerbork. .	f 196.86	Emmen . . .	f 900.60
Hoek	f 64.72^5	Peize	f 197.42	Peize	f 922.81

Staatssocialisme in Nederl.-Indië.

—o—

Uit Indische kringen werd aan „Aneta" onder dezen titel geschreven:

„In het Parijsche tijdschrift „*Le Monde Nouveau*" is Marcel Barrière aan het woord over het Staatssocialisme, welks bevordering hij bij de Regeering van Ned.-Indië meent waar te nemen op grond van haar streven inzake de winstaandeelkassen. Hij oordeelt het ontwerp, waarvan hij blijkbaar tot in bijzonderheden heeft kennis genomen, een plan, dat factoren in zich draagt, geëigend om geheel de economische samenleving van Insulinde omver te werpen. In het bijzonder critisch staat hij tegenover de taak, die aan de te kweeken winstaandeelkassen wordt opgedragen, de taak toch om voor sociale uitgaven zorg te dragen. Behoort niet aan de centrale regeering en aan het bestuur de taak om voor onderwijs, ziekenhuizen en alle werken van openbaar nut zorg te dragen, zoo vraagt hij. Welk nieuw recht kan de Regeering van welk land ook inroepen om zich van die taak te ontlasten en daarmede de nationale industrie te belasten? En gegeven zelfs, dat dit recht eener geheel nieuwe belasting zou worden erkend, al ware het alleen maar om de financieele noodzakelijkheid ervan, heeft dan de Regeering alleen over de instelling dezer kassen te beslissen. Zij handelt daarbij, hetgeen men niet uit het oog moet verliezen, met het geld, dat zij uit de zakken van de industrieelen neemt ten bate der arbeiders. Waarom wordt aan den industrieel dan niet een ruimer plaats toegekend in de conceptie dezer plannen, die hem eerst zijn voorgelegd toen zij bijna gereed waren?

Barrière wijst er voorts op, dat in Indië, in het bijzonder bij de suikerindustrie, het begrip van winstaandeel reeds bestaat. De suikerindustrie geeft, naar de mate van de beroepsbekwaamheid, een deel harer winsten aan iederen employé, welk aandeel tevoren bij zijn indiensttreding wordt vastgesteld. Daarenboven heerschen naar Barrière's oordeel goede arbeidsvoorwaarden, en worden juist door industrie en cultures in verschillende districten werken ondernomen, die rechtstreeks of indirect tot het belang der geheele inlandsche bevolking strekken. Waarom laat men het vrij initiatief niet aan het kapitaal, dat zich bewust heeft getoond van de noodzakelijkheid om aldus te handelen, ten einde goede verstandhouding te verkrijgen zoowel met de inlandsche bevolking om zich heen als met degenen, die in haar dienst arbeiden?

„Het artikel somt een geheele reeks van bezwaren op, die naar de meening van den schrijver tegen het ontwerp der winstaandeelkassen bestaan. Op een tweetal in het bijzonder wordt de aandacht gevestigd. Het eerste dezer bezwaren is, dat het plan de gedachte winstuitkeering niet altijd ten goede doet komen aan degenen, die voor de winst hebben gearbeid, omdat het op Java veelal voorkomt, dat met geïmporteerde werkkrachten, arbeiders uit een andere streek, wordt gewerkt, die na afloop van den arbeid weer naar hun dessa's terugkeeren, en die dan de winst zien verdeeld onder de arbeiders van de omliggende dessa's, die niets voor de fabriek hebben gedaan. En dan, ziedaar zijn tweede bezwaar, welke moeilijkheden zullen niet uit de toekenning van een deel van de winst aan de dessa's voortkomen!

„Er zullen dessa's zijn in de omgeving van een met financieel succes werkende fabriek, die een groot bedrag ontvangen; er zullen er ook zijn, misschien daaraan grenzende, gelegen op het gebied van een niet goed rendeerende fabriek, die niets of weinig ontvangen. De winst is slechts voor een deel afhankelijk van het beleid en de zakenkennis der beheerders en der directies. Zal dit niet ontevredenheid wekken in de dessa's die weinig ontvangen, tal van malen tengevolge van economische omstandigheden en zonder dat de leiders der fabriek daaraan iets kunnen doen? Kan men nog volhouden dat, waar geheel verschillende uitkeeringen uit het ontwerpen zullen voortvloeien, er ontevredenheid zal worden geboren in stêe van tevredenheid; dat er de sociale onvrede zal worden aangewakkerd, dan, gelijk door de Indische Regeering wordt vooropgesteld, zal worden tegengegaan? Moet men voor een dergelijk resultaat de industrie belemmeren, in het bijzonder de cultures belasten, die toch al reeds genoeg belast zijn?

„Barrière besluit met op te merken, dat het een weinig banaal is om ten opzichte van Staatssocialisme het voorbeeld van Rusland in te roepen, maar geen is er naar zijn meening, dat dusdanig duidelijk spreekt. Wat toch heeft, zoo vraagt hij zich af, in het bijzonder geleid tot het echec van Lenin en de zijnen?

„Dat zij niet hebben ingezien, dat de voornaamste factor voor den economischen voorspoed van eenig land is gelegen in het persoonlijk belang. Zij hebben daarom voor langen tijd den belangrijksten tak

van nationalen voorspoed gebroken, juist omdat zij geen rekening hebben gehouden met het verlangen van ieder burger, niet om zich bovenmatig te verrijken, maar om zich een bestaan te verschaffen, dat voortdurend beter wordt.

„Bij deze beschouwing over het plan der winstaandeelkassen, waarmede de Indische Regeering opnieuw een last legt op de industrie en cultures, valt het uit de laatste berichten van Willett and Gray's *Weekly Statistical Sugar Trade Journal* op, hoe geheel anders in andere streken wordt opgetreden. Het Journal brengt berichten van het West-India Committee, waaruit blijkt, dat de autoriteiten, om tegemoet te komen aan de moeilijke omstandigheden, waaronder de suikerindustrie in Demarara tengevolge van de weertoestanden verkeert, bereid zijn gevonden tot verschillende concessies op het gebied der belastingen, zoo tot verlenging van den termijn, binnen welken betaling zal worden gevraagd van de bedragen, verschuldigd en nog niet geïnd voor de speciale winstbelasting over 1920; zoo tot kwijtschelding voor 1922 van de cultuurbelasting, berekend naar de oppervlakte in cultuur gebracht gebied; zoo tot kwijtschelding van de kolonisatiebelasting van 1 Augustus 1921 tot einde 1922 en zelfs tot terugbetaling van de reeds geïnde bedragen. Daaruit blijkt wel dat de Regeering dier kolonie meent in de moeilijke omstandigheden, welke de suikerindustrie daar doormaakt, deze de hand boven het hoofd te moeten houden."

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Autonomie-beweging geoordeeld.

In de P(ol.) E(con.) B(ond) geeft mr. *Van Gennep* een, volgens de *Deli Crt.* van 4 Febr., scherp, maar zeer juist oordeel over de pas mislukte „*Autonomie-actie*". Hij begint met er op te wijzen, dat de heer Kerkkamp reeds op de audiëntie bij den Landvoogd erkende, dat de redactie der motie niet bepaald gelukkig was en voor verbetering vatbaar, terwijl de waarde van het beroep op de massa blijkt uit het feit, dat de in het comité zittende regenten hun ontslag namen.

De *ware* bedoeling van dit slappe en wankelmoedige gedoe is volgens schrijver geen andere dan een (mislukte) propaganda van den Ned. Ind. Vrijz. Bond, in de hoop de zwakke gelederen nu eens te kunnen versterken en alles wat Inlandsch is aan zijn zijde te lokken, met het lokaas der autonomie.

„Want autonomie impliceert zelfbeschikkingsrecht, beteekent dus vrijheid en naar vrijheid streeft ieder levend wezen, en streven dus ook de volken, want vrijheid is geluk.

De vraag is nu echter maar, wat men onder „vrijheid" gelieft te verstaan, en ziedaar een levensraadsel, dat altijd door en overal verschillend is opgelost. En hoe zou dat ook anders kunnen, want „gevangen" zijn we allemaal, de een op deze en de ander op gene manier; wij moeten de bevangenheid met juistheid onderkennen en ons daarbij niet door valsche leuzen op een dwaalspoor laten brengen, waarvoor dan weer in de eerste plaats een groote mate van zelfkennis noodig is.

Aan zelfkennis echter — die sterk bewust leven veronderstelt — ontbreekt het de groote massa der Inlanders ten eenenmale. Geen wonder, dat zij zich over het begrip van vrijheid een geheel onjuiste voorstelling maken en de tallooze nuanceeringen daarvan ternauwernood onderscheiden. En dit is dáárom zoo ongelukkig, omdat men hun nu allerlei waanvoorstellingen aangaande hun onvrijheid kan suggereeren, die het zwaartepunt plaatsen waar het in 't geheel niet ligt, te weten bij hun staatsrechtelijke of politieke onvrijheid. De Inlander toch heeft aan die vrijheid niet alleen niet de minste behoefte, maakt er dan ook geen gebruik van, waar hij die reeds voor een deel — bij wijze van proef — kreeg, maar hij begrijpt haar ook niet."

Mr. Van Gennep zet dan uiteen, hoe zelfs ontwikkelde Inlanders het begrip Staat, Gemeente, Algemeen Belang niet anders kennen dan als een doode letter en ze bij elke gelegenheid, zoo in den Volksraad als elders, opofferen aan de Inlandsche belangen, ook al zijn die met het algemeen belang in flagranten strijd. *Aan zoo'n volk, dat nog geen natie is* — echter wel sterk sprekende rasseninstincten, maar nog geen nationaliteitsgevoel bezit — *de autonomie in handen geven, zou kortweg misdadig, immers medeplichtigheid aan zelfmoord zijn.*

„Men zou onder dit regime, indien het thans werd ingevoerd, zooals door het Comité verlangd wordt, een belangenstrijd zien ontbranden, zóó afschuwelijk hevig, dat de geheele gemeenschap er door aan flarden gescheurd zou worden en de rechtstaat — die hier naar Europeesch model moeizaam, na wijs beraad, langzaam aan, onder de leiding van een rechtvaardig, onbaatzuchtig en edelmoedig bestuur werd ingericht — met één slag tot een ruïne zou worden, waar heerschzucht, onrecht, wreedheid, willekeur, jalouzie en hebzucht hoogtij zouden vieren.

O zeker, door schade en schande zou ook dit kindervolk ten slotte wel tot wijsheid geraken, maar lang vóórdat het nog die wijsheid deelachtig werd, zou het door andere buitenlandsche machten reeds weer tot orde, rust en evenwicht zijn teruggebracht en zou zijn moreele en geestelijke evolutie weer van nieuw af aan moeten beginnen en dan wellicht onder minder gunstige levensomstandigheden dan het thans geboden worden.

Kortom, van politieke vrijheid in den zin van Indië's autonomie, heeft de Inlandsche maatschappij vooralsnog niets goeds te verwachten en naar een zoodanige vrijheid wordt dan ook in het geheel niet verlangd. En hoe minder er voorloopig door de Inl. voormannen aan politiek gedaan wordt, hoe beter voor het Inlandsche volk."

En dan ten slotte: „Wie in waarheid vrijzinnig is en in zijn altruïstisch streven ook de vrijheid van het Inlandsche volk wil, beginne niet bij het volk, maar bij den Inlander; zoeke dien weg niet op politiek gebied — want die weg is voor Kromo nog te ver — maar in zijn allernaaste omgeving: in zijn huis, zijn dessa, zijn regentschap. Eerst als hij geleerd zal hebben die lief te hebben met die zorg, die aan een goed huisvader en een goed burger passen, en eerst als hij getoond zal hebben zijn kinderen te kunnen en te willen opvoeden tot eenvoud, waarheidsliefde en plicht, eerst dan zal hij geroepen zijn om over zijn medemenschen de wet te stellen. En dan...... zal de autonomie als een mooie en rijpe vrucht in zijn schoot vallen."

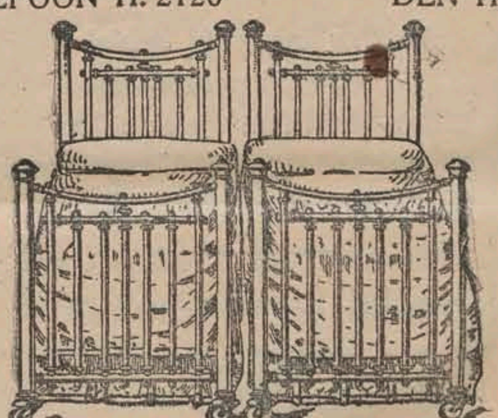
De economische- en politieke ontwikkeling van Indië.

In zijn Weekoverzicht betoogt de heer *Van Loo* in het *Soer Hbl.* van 11 Febr., dat door de fiscale politiek van de laatste jaren de Indische regeering in opspraak is gekomen, zoowel in het moederland als daarbuiten. Besproken wordt het rekest, in verband met de voorgenomen instelling van winstaandeelkassen, ingediend van de zijde van met Belgisch kapitaal op Java werkende rubberondernemingen, en de in 1921 definitief tot stand gekomen belastingwet, welke *terugwerkende* kracht verkreeg tot 1 Jan. '20.

Het blad vestigt nog eens de aandacht op het protest, uitgebracht in een vergadering te Londen, door den Hon. Chas Headly Strutt, president van verschillende maatschappijen op Java, tegen de economische politiek der Regeering met betrekking tot de Eur. landbouwondernemingen in Indië. Het was gericht, niet alleen tegen het belastingstelsel, dat onnoodig ingewikkeld werd, doch bovenal tegen de daaraan gegeven *terugwerkende* kracht, welke zelfs de best beheerde ondernemingen in moeilijkheden brengt.

Toen bij de Tweede Kamer aanhangig waren de wetsvoorstellen tot invoering eener extra-winstbelasting en productenbelasting over 1920, '21 en '22 in Ned.-Indië, heeft de *Internationale* vereeniging voor de Rubbercultuur haar waarschuwende stem

doen hooren. Niet tegen de belastingen-zelve, doch tegen het, uit deze heffingen sprekende, haars inziens, onjuiste regeeringsbeleid.

Het wil den heer *Van Loo* voorkomen, dat het belang van Ned.-Indië medebrengt, vorenstaande uitingen (welke met nog verscheiden andere zouden zijn aan te vullen), zonder zich daardoor nochtans te laten intimideeren, de aandacht te geven, welke zij, in verband met de te voeren economische politiek verdienen. Deze politiek nu eischt een, binnen gepaste grenzen, tegemoet komende houding tegenover het buitenlandsche kapitaal. Zelfs de heer Van Limburg Stirum verklaarde indertijd, dat in een voorshands nog onafzienbare periode het buitenlandsche kapitaal voor de ontwikkeling van Indië en zijn hulpbronnen zoo broodnoodig is, dat een ieder, die in Indië verzet kweekte tegen en afschuw van het buitenlandsche kapitaal, aan de ontwikkeling van Indië geen dienst bewijst.

Het feit bestaat echter, dat ditzelfde kapitaal door de financieele politiek der laatste jaren, in meer of mindere mate is kopschuw gemaakt. Het financieel beleid kenmerkte zich door fiscale maatregelen, welke door bekwame mannen als wissels op een onzekere toekomst werden gekwalificeerd.

Dit speculeeren nu op vooruitzichten van de toekomst, dat het kenmerk was van de financiëele politiek der laatste jaren, heeft algemeene ontstemming gewekt in geinteresseerde kringen in het moederland en daarbuiten, een ontstemming, die door een gezonde financiëele politiek, juiste fiscale maatregelen insluitende, ongetwijfeld kan worden weggenomen.

Schr. meent te mogen aannemen, dat de regeering, in het algemeen, dien weg op wil, doch dit legt Haar dan tevens den plicht op, om de openbare taak te beperken binnen de grenzen van het financieel-mogelijke, de *politieke* ontwikkeling van Indië niet te forceeren ten koste van de *economische* ontwikkeling. Het was deze forceering, welke Indië kort-geleden aan den rand bracht van den financiëelen afgrond. Een herhaling van hetgeen onder de vorige bestuursperiode en onder goedkeuring van den tegenwoordigen minister van Koloniën op financieel gebied werd gewrocht, mag niet meer voorkomen.

In dit opzicht, vervolgt de heer Van Loo, dreigt geen gevaar, doch het komt ons gewenscht voor, de aandacht te vestigen op de actie van *het comité* „Nieuw-Indië” in Nederland. Zijn samenstelling geeft vrijwel zekerheid, dat deze combinatie ter bevordering van de snelle ontwikkeling van Indië in democratische richting, door haar in de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging te brengen leden, zal trachten aan te sturen op de voortzetting van de politiek, welke ons aan den financiëelen afgrond bracht en waarvan Indië op het oogenblik nog niet eens zoo heel ver is geretireerd.

Men onderschatte de actie van dit comité in haar gevolgen niet. Het voert zijn propaganda niet in Indië, doch in Nederland, waar de politieke leiders te veel door rechtstreeksche partijbelangen worden in beslag genomen, dan dat zij oog zouden hebben voor Indië's welzijn. Er wordt door *„Nieuw Indië”* gearbeid in een onzuivere, verpolitiekte atmosfeer, in een milieu, waar leuzen opgeld doen; politieke overwegingen in de eerste plaats gelden en de economische ontwikkeling van Ned.-Indië van ondergeschikt belang wordt geacht.

Zeer zeker moet Indië in democratische richting tot ontwikkeling worden gebracht, doch in een tempo, dat met de economische ontwikkeling ten nauwste verband houdt. Het is daarom zaak tegenover de politieke actie van het comité *„Nieuw Indië”* een remmende kracht te stellen, welke evenwicht zal brengen in de eenzijdige voorlichting, welke thans aan het Nederlandsche volk en de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging wordt verstrekt.

De voorzitter van den Pol. Econ. Bond heeft dit terecht ingezien en het arbeidsveld van dezen bond voor een deel naar Nederland verlegd. Wil het ernstige streven slagen van den P. E. B., welke een krachtige bestrijding zich ten doel stelt van alle invloeden, welke een geregelde ontwikkeling van den economischen-, maatschappelijken- en politieken vooruitgang belemmeren, dan moet zijn actie in Nederland worden gerugsteund van uit Indië. Ontwijfelbaar zal moeten blijken, dat de actie van dezen bond de sympathie heeft van allen in Indië, die streven naar een rustige ontwikkeling van Indië, van hen, die van oordeel zijn, dat de politieke ontwikkeling hand aan hand moet gaan met de economische.

In dit opzicht heeft het Indische hoofdbestuur van den P. E. B. thans een dringende taak. De verkiezingen in Nederland staan voor de deur. Wij zouden het hoofdbestuur willen toeroepen: „Wat gij doet, doe dit haastiglijk.”

Bestrijding werkeloosheid.

De West-Java-editie van de *Ind. Crt.* schrijft: Er wordt zoo dikwijls ten onrechte op een ingrijpen van Regeeringswege aangedrongen. Maar ten aanzien van de Europeesche werkeloosheid is ingrijpen van de Regeering geboden, een heilige plicht. De Regeering mag niet langer gedogen, dat terwijl in Indië honderden Europeanen werkeloos, dikwijls ook broodeloos rondloopen, vele werkgevers nog maar steeds doorgaan met het uitzenden van nieuwe employé's.

Dit is 't opzettelijk verergeren van een ernstige kwaal. Dat is een misdaad aan het Indisch-maatschappelijk leven begaan!

De Regeering moet ingrijpen. En de Regeering *kan* ingrijpen. Wanneer zij slechts het voorbeeld van den altijd practischen Brit volgt. De Straitsregeering heeft de uitzending van versche Europeesche krachten aan controle onderworpen. Alleen wanneer onder de werkeloos geworden Europeanen in de Maleische Staten de vereischte krachten niet aanwezig zijn, krijgt de werkgever verlof om in 't moederland een keuze te doen. *Niet eer*!

Waarom volgt ons Indië dit voorbeeld niet? Waarom in Indië niet een arbeidsbeurs in 't leven geroepen, de tallooze Eur. werkloozen geregistreerd met vermelding van hun opleiding, capaciteiten, vroegeren werkkring, enz. En waarom vervolgens niet den werkgever *gedwongen* om zich tot deze arbeidsbeurs te wenden, alvorens ter Hollandsche arbeidsmarkt te gaan? Er is in Indië nu keus en keur. Er loopen vele *goede* werkkrachten werkeloos rond.

En werkeloos rondloopend, snakkend naar een betrekking, hoe gering ook bezoldigd, moeten zij aanzien, dat elke boot nieuwe krachten aanbrengt voor plaatsen, die zij zouden willen en kunnen innemen.

Laat heel de Indische Pers zich nu eens op dit punt vereenigen. Laat zij ook op deze wijze medewerken aan de oplossing van het werkloozenvraagstuk, dat langs philantropischen weg niet op te lossen is!

De *N. Soer Crt.* van 11 Febr. is het hiermede volkomen eens. Het is tegenover de werkloozen onverantwoordelijk, dat particuliere firma's nog maar steeds voortgaan personeel uit Nederland te laten komen. Zij, die er zijn en die in allerlei obscure plaatsen verkommeren, moeten het eerst geholpen worden. De Regeering neme eventueel maatregelen om dit te bereiken!

„India Semper Florens”.

Het uitgeversbureau „Indië Semper Florens” is begonnen met de uitgifte van eenige afleveringen van wat zal worden een lange reeks fraai uitgevoerde en geillustreerde geschriften over industrieele- en handelsinstellingen in Ned. Oost-Indië.

Het werk zal, volgens de *Java Bode* van 8 Febr., verschijnen in afleveringen, waarbij getracht wordt per aflevering één firma te beschrijven. Ten einde het zoo overzichtelijk mogelijk te maken, wordt 't werk verdeeld in een groot aantal rubrieken, terwijl, wanneer het gereed is, een uitgebreide lijst zal worden toegevoegd, waar alle deelemende firma's in voorkomen met een beknopte weergave van hun artikel. Nu reeds worden mappen beschikbaar ge-

steld om de verschenen afleveringen te bergen, ten einde deze later bij gereedkomen in prachtband te kunnen binden. Beoogd wordt een standaardwerk tot stand te brengen, dat zoowel wat vorm als inhoud betreft, alles overtreft wat op dit gebied in Indië werd bereikt.

Vooral voor het maken van reclame voor Indië in het buitenland zal het werk uitstekend geschikt zijn, en er zal aan die reclame door de uitgevers dan ook zeer veel aandacht worden besteed.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Het zelfbestuur van Ned.-Indië.

In de „Sinar Hindia" van 4 Januari 1922 wordt over dit onderwerp het navolgende gezegd:

Gelijk bekend, wordt Ned.-Indië bestuurd door een Gouverneur-Generaal, als vertegenwoordiger van het Koninklijk gezag in Nederland, dat feitelijk het gezag in handen heeft.

De voornaamste onderwerpen van het Indisch Staatsbeleid toch worden in Nederland geregeld, na besprekingen in de beide Kamers der Staten-Generaal, welke colleges geheel uit Nederlanders zijn samengesteld en waarvan de meesten Ned.-Indië nimmer hebben gezien.

In het kort zij gezegd, dat Ned.-Indië dus wordt bestuurd door personen, die nooit een klapperboom hebben zien groeien en dat dit feit nu niet bijzonder aangenaam is voor de Indische bevolking, ligt voor de hand.

Dit is dan ook de reden, dat in Ned.-Indië steeds meer stemmen opgingen, die vroegen aan te sturen op een bestuur, waarbij het land zijn eigen zaken kon regelen en dat de Indische Regeering in het jaar 1918 eene commissie in het leven riep, die zóódanige regelingen zoude maken, dat zij zooveel mogelijk aan de wenschen van Ned.-Indië zouden tegemoet komen.

Op die commissie was aller hoop gevestigd.

Hoe is evenwel de feitelijke toestand? vraagt de schrijver.

Toen de jongste Grondwetsherziening in Nederland in behandeling werd genomen, liet geen der hooggeplaatsten in Nederland zich, naar het schijnt, ook maar iets aan de uitgesproken Indische wenschen gelegen liggen, omdat het voorstel, zooals het werd voorgebracht, geen gelegenheid bood die wenschen naar voren te brengen.

Niettemin blijft Indië goede hoop behouden, in verband met de aanstaande verkiezingen in de maand Juni van dit jaar, waarna de nieuwe Tweede Kamer gelegenheid zal hebben de Grondwetsherziening nogmaals te behandelen en de eindbeslissing te nemen.

Blijkt het, dat de Nederlandsche kiezer dan oprechte belangstelling heeft voor de Indische belangen, dan is het niet onmogelijk dat de nieuwe Tweede Kamer de Grondwetsherziening niet zal aannemen.

Ten einde dit voor te bereiden, is in Ned.-Indië het Comité voor de Autonomie van Ned.-Indië in het leven geroepen, dat samengesteld is uit de navolgende personen:

1. R. A. A. Achmad Djajadiningrat, Regent van Serang, voorzitter.
2. A. F. Folkersma, Secretaris van de Volkslectuur, secretaris.
3. Mr. C. A. Wiessing, penningmeester.
4. A. de Jongh, mijningenieur.
5. R. M. A. Koesoemo Oetojo, Regent van Djapara.
6. H. C. Kerkkamp, lid van den Volksraad.
7. R. T. A. Wiranata Koesoemo, Regent van Bandoeng, als leden.

Den 28en December 1921 werd te Bandoeng een vergadering gehouden, waarop afgevaardigden van de navolgende vereenigingen tegenwoordig waren:

1. Boedi Oetomo.
2. Centrale Sarikat Islam.
3. Mangoen Hardjo (Inlandsche Ambtenaren-Vereeniging).
4. Narpo Wandowo (Prinsenbond).
5. Nationaal Indische Partij.
6. Ned.-Indische Vrijzinnige Bond.
7. Regenten-Bond.
8. Sumatranen-Bond.
9. Pasoendan.
10. Ned. Onderwijzers-Bond.
11. Hulponderwijzers-Bond.
12. Oud-Osvianen-Bond.
13. Soc.-Dem. Arbeiders Partij.
14. Vereeniging Minahassa-Celebes

In de openbare openingsvergadering van 29 Januari 1922 werd de motie aangenomen:

1°. Dat het door de herzieningscommissie, onder leiding van Mr. J. H. Carpentier Alting, ingediende voorstel de Ned.-Indische volkswenschen volkomen weergeeft;

2°. dat men zich teleurgesteld gevoelt over het feit, dat het voorstel der Grondwetsherziening zóó weinig rekening houdt met het voorstel der herzieningscommissie, niettegenstaande de door het bestuur gedane vele toezeggingen;

3°. dat men hoopt, dat binnen korten tijd aan de Indische volkswenschen zal worden voldaan;

4°. dat men het Comité voor de Autonomie van Ned.-Indië verzoekt al zijne krachten, zoowel in Nederland als in Ned.-Indië, in te spannen in het belang van de vervulling der volkswenschen en, in verband met de verkiezingen in de maand Juni 1922, gedaan zien te krijgen, dat behoorlijke deskundige personen in de 2e Kamer zitting zullen nemen, die zich aan de Indische volksbelangen willen laten gelegen liggen.

Het lag in de bedoeling, deze duidelijk gestelde motie op de vergaderingen in alle plaatsen van Ned.-Indië te bespreken en te trachten samenwerking te verkrijgen.

De redactie van de „Sinar Hindia" voegt hieraan toe, dat het wel niet noodig zal zijn te zeggen, dat zij volgaarne de actie van het Comité voor de Autonomie van Ned.-Indië steunt.

Ook zij stemt ten volle in met de vrijmaking van Ned.-Indië, doch die zij dan volkomen en zonder inmenging van hoogere menschenklassen.

Anders krijgt men slechts lapmiddelen en politieke kaatspartijen te zien.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Een Chineesche kluizenaar. (?)

In het blad „De Toerist" en ook in de „Perniagaän" wordt reeds sedert eenigen tijd melding gemaakt van een Chineeschen kluizenaar, die zich noemt To Djin, doch wiens naam feitelijk is Tan Tiang Hok.

De correspondent van de „Perniagaän" kent hem persoonlijk en stelt in dat blad van 21 December 1921, uit gevoel van plicht, het navolgende over hem bekend.

Hij is afkomstig van Semarang.

Zijne ouders waren kleine lieden, om niet te zeggen arm en woonden in de kampong Djagelan (hoofdplaats Semarang).

Het is nog niet zoo lang geleden, dat Tan Tiang Hok zich uit de samenleving terugtrok, doch op een gegeven oogenblik zag men hem rondgaan met lang hoofdhaar tot aan de schouders, kleeding van zwarte stof, naakte voeten en een vervuild lichaam.

Hij gaf zich toenmaals uit voor „Tek To", d.i. iemand, die reeds een graad als kluizenaar heeft bereikt en noemde zich daarna Tan Tiang Hok To Djin.

Voorts was hij Boeddhist geworden.

Toen het bekend werd, dat Tan Tiang Hok zich To Djin noemde, verraste dit den correspondent wel, want als zoodanig had hij een geschoren hoofd moeten hebben, terwijl hij juist lang hoofdhaar droeg.

De man wenschte echter zóódanig op te treden en men liet hem dus maar begaan.

Op zekeren dag kwam Tan To Djin in de toko te Semarang, waarin de correspondent werkzaam was en bestelde eenige manufacturen voor hem persoonlijk.

Praten wilde hij niet en om die reden deed hij de bestelling op schrift met omschrijving van hetgeen hij wenschte.

Misschien stond die houding in verband met zijn kluizenaarsactie.

De correspondent wilde echter van deze zaak het zijne hebben en ging naar Djagalan, waar Tan To Djin woonde.

Hetgeen hij daar vernam, wenschte hij niet aan het papier toe te vertrouwen.

Het bleek hem evenwel, dat Tan To Djin 3 jonge meisjes te Batoer had getrouwd.

Ook heeft hij tal van personen reeds begunstigd met gefingeerde functies en titels, als zij hem willen volgen op zijn weg.

De personen van Ko Ngo Keng en Gouw Kun Sek, die reeds tot zijne aanhangers behoorden, waren echter verstandiger en trokken zich uit deze zaak terug.

Men zij dus gewaarschuwd.

(„Perniagaän" 19 Dec. 1921.)

De Politie en haar taak.

De Inspecteur van de Algemeene Politie in Ned.-Indië heeft aan alle hoofden van de veldpolitie een schrijven gericht, waarin o.m. wordt medegedeeld, dat de Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof ter zijner kennis heeft gebracht, dat uit de behandeling van verschillende strafzaken is gebleken, dat de Agenten der Veldpolitie dikwijls hunne bevoegdheid te buiten gaan en te ruw optreden, door, zonder noodzaak, lichamelijke kastijding toe te dienen aan hen, die de wetten en verordeningen overtreden.

Ofschoon Z.H.Ed.G. heeft kunnen goedvinden, die aangelegenheden administratief te doen behandelen, zoo meende hij verder te moeten verklaren, dat de aan overtreders opgelegde straffen dikwijls niet voldoende afschrikwekkend waren om herhalingen van misdrijf te voorkomen, zoomede dat, in het belang der reputatie van de politie, men zich niet moet onthouden van het instellen van vervolgingen, ook al is er geen opdracht door den Procureur-Generaal verstrekt.

In aansluiting hiermede hoopte de Inspecteur, dat het personeel van de veldpolitie zou begrijpen, dat het optreden zich steeds zou kenmerken door kracht, welke eerbiedigt, daarbij wijzende op het vertrouwen, dat zij aan de kampongbewoners moet geven bij een voegzaam optreden en dat door elke ruwe en wreede actie der politie haar naam wordt geschaad.

Het zal, zegt de heer Ong Goeng Liang in de „Perniagaän" van 19 December 1921, aan het publiek zeker wel aangenaam zijn dit bevel van hoogerhand, dat veel onrust kan wegnemen, te vernemen, doch hij vreest daarbij, dat het bevel op papier, in de praktijk wel eens anders zou kunnen uitkomen; in aanmerking genomen het feit, dat in de zaak van Tjio Tjin Liong te Buitenzorg tal van nieuwsbladen met klachten over het optreden van de politie aan den Procureur-Generaal werden toegezonden, zonder dat van eenige verandering ten goede iets te bespeuren is geweest.

De wettelijke regelingen en de bedoelingen der hooge politieambtenaren zijn in den regel goed gemeend en het publiek is daarvoor ook wel erkentelijk, doch de toepassing in de praktijk wijst nu juist niet op welwillendheid.

Zelfs is er een tijd geweest, dat het slechte volk zóódanig overmoedig optrad, dat de meeste rustige burgers geloofden, dat de politie het ledental der roofbenden versterkte.

Het politiepersoneel op de hoofdplaatsen kon destijds de omgeving niet vrij houden van slecht volk, terwijl de Wedono's evenmin het kampongvolk konden beschermen, welke feiten aanleiding hebben gegeven tot de versterking van de politiemacht in den vorm van de veldpolitie.

Versterking van het politiepersoneel moet natuurlijk tot goede uitkomsten leiden en de onveiligheid verminderen, doch de schrijver maakt hier de opmerking, dat het hem teleurstelt, dat bepaaldelijk lieden van Oost-Java de rust en orde in West-Java moeten bewaren en handhaven.

Is de Soendanees dan niet bereid om bij de veldpolitie in dienst te treden, vraagt hij?

De Javaan uit het Oostelijk gedeelte van het eiland, kent de zeden en gewoonten van West-Java niet, evenals omgekeerd, hetgeen in de praktijk aanleiding moet geven tot verwikkelingen.

De schrijver heeft gemeend dit onder de aandacht van de politie-autoriteiten te moeten brengen, in de hoop, dat de gegeven aanwijzing tot nut zal zijn van he publiek en van het korps.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Mededeelingen. Tijdschr. voor Zendingswetenschap.

Inhoud van Dl. 66, 1e stuk. Antwoord op den „Open brief" (over de opvoeding van kinderen van zendelingen), van zendeling H. G. van Eelen, door het Hoofdbestuur van het Ned. Zendelinggenootschap. — Een bezoek aan het voormalig Duitsch-Nieuw-Guinea, door J. Bijkerk. — Geschiedenis van het Zendingsonderwijs op Noord Nieuw-Guinea, door F. J. F. van Hasselt. — Zending en school in Deli, door J. H. Neumann. — Het monahoe onda (plechtigheid, die het begin der rijsttuinbewerking moet voorafgaan bij de To Lahi en To Mekongga in Zuid-Oost-Celebes), door H. van der Klift. — Uit de Javaansch-Soendaneesch-Maleische pers (I. Godsdienst en maatschappelijke toestanden. II. Onderwijs. III. Vrouwenbeweging). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied (Een werkkring voor zendelingen hier te lande. — Algemeene subsidie-regeling voor het onderwijs in Ned. Oost-Indië-. — Literatuur.

De Zending in Bolaäng-Mongondou.

De hr. A. van der Endt, directeur eener school te Kota Mobago, heeft zich gedurende zijn verlof verdienstelijk gemaakt, door op verschillende plaatsen op pakkende wijze over het zendingswerk in Bolaäng-Mongondou te vertellen. Bij zijn vertrek liet hij een boekje met bovengenoemden titel achter om dit werk voort te zetten. Het bevat een volledige beschrijving van de zending in korte, gemakkelijk-overzichtelijke hoofdstukken. Het werkje is uitgegeven door het Zendingsbureau te Oegstgeest.

Bij dezelfde uitgeverij is verkrijgbaar een nieuwe uitgaaf van Dr. N. Adriani, Korte schets van het Toradjavolk.

De strategische stelling van Ned.-Indië.

De kapitein der Inf. O.-I. Leger F. Treffers schrijft in het April-Nr. van Vragen van den Dag een artikel „naar aanleiding van de strategische stelling van Ned.-Indië". Schr. meent, dat niettegenstaande Volkenbond, Internationaal Gerechtshof, Conferentie van Washington, enz., de staatkundige verhoudingen van dien aard zijn, dat botsingen tusschen tegenstrijdige belangen evengoed mogelijk zijn als voorheen, m.a.w. dat het oorlogsgevaar nog niet van de wereld is verdwenen. „Zelfs de beperking der bewapening is slechts schijn. Art. 22 van het Verdrag van Washington laat de betrokken mogendheden vrij, om, als zij in een oorlog worden gewikkeld, die naar hun meening van uit zee haar nationale veiligheid bedreigt, zich vrij te verklaren van de verplichtingen van het verdrag!" Onder deze omstandigheden behoort Indië zich te wapenen, zij het slechts ter handhaving der neutraliteit bij een eventueel conflict. Want laat men dit na, dan zal z.i. de weerloosheid van Indië zoo'n dreigend gevaar worden voor derden, dat die derden zullen zorgen zelf het eerst er bij te zijn. „Onze weerloosheid is voor hen een grooter gevaar, dan eenige strijdmacht door ons gevormd. En van zelf ligt er dus het gevaar voor ons in, weer te moeten hooren: „Chez vous, sur vous, sans vous!" "

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis opent in afl. 1 van den 6en jaarg. een nieuwe artikelenreeks: Huisvesting in Indië. Een interessante plaat: Rotswoning der Toala's in de kalkbergen van Zuid-Celebes, is er aan toegevoegd. — Kapitein L. C. Becking beschrijft eene meerdaagsche legeroefening naar het Diëng-plateau, Midden-Java. — De hr. D. C. Prins geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over het geloof aan geesten bij de Toradja's van Midden-Celebes. — Verder bevat deze afl. Indische penkrabbels (Afscheid en bespiegeling), door J. Croiset van Uchelen. — Zijn doel bereikt, door Th. J. A. Hilgers.

Tentoonstelling van Indische producten te Brussel.

De Ind. Mercuur van 7 dezer bericht: Omtrent de Permanente Tentoonstelling van Nederlandsche en Ned.-Indische producten te Brussel, waarvan wij in ons nummer van 24 Febr. j.l. melding maakten, verneemt het Corr.-Bur. als nog het volgende:

Voor het plan tot het stichten van de tentoonstelling

wordt, naar men ons mededeelt, zooveel belangstelling aan den dag gelegd, dat reeds 500 ondernemingen en firma's hier te lande haar adhaesie hebben betuigd, ongerekend de verklaringen, welke nog uit Indië te wachten zijn. Thans is men bezig met een kapitaal van een millioen francs voor het aankoopen, verbouwen en inrichten van het tentoonstellingsgebouw.

De zwavel-ontginning op Java.

Het Algemeen Technisch Tijdschrift deelt eenige bijzonderheden mede over de Zwavelontginning op den Kawah Poetih, gelegen op den Patoeah, ruim 40 K.M. ten Z.W. van Bandoeng. Deze berg, 2400 M. hoog, heeft twee kraters, één met drogen bodem en één gevuld tot op 13 M. beneden den laagsten kratermond met zwavelmodder van zeer hoog zwavelgehalte. Deze bevat een hoeveelheid grondstof voor ruim ½ millioen ton gereduceerde zwavel.

Gemiddeld bevat de modder 60 pCt. zwavel, 20.000 ton modder heeft zelfs een gehalte van 80 pCt. De zwavelmodder ligt in de kraterkom, behoudens wat gruis aan de randen, geheel vrij aan de oppervlakte en vormt als het ware een grooten koek. Ook komen er nog eenige andere zwavelvormen voor, o.a. in de diepere lagen kogeltjeszwavel, dat op kleine erwtjes gelijkt; met gassen wordt het naar boven gestuwd. Onafgebroken werken er warme gasbronnen. Wanneer het water op de zwavel staat, dan bevat dit ½ tot 1 pCt. zwavelzuur.

Het kratermeer is groen van kleur; de oever geel en paars. De met mos begroeide kratermonden zijn donkergroen.

De zwavelmodder wordt met behulp van een kabelbaan naar Tjigadok vervoerd, waar een zwavelraffinaderij zal worden opgericht.

Wat het afzetgebied van **deze** zwavel betreft, 9000 ton zwavelzuur worden jaarlijks door de petroleumindustrie gebruikt, 400 ton gebruikt de kininefabriek, 1200 ton gebruiken de suikerfabrieken. Van ammonium-sulfaat bedraagt de invoer 50.000 ton; indien deze in Indië werd bereid, zou men 20.000 ton zwavel per jaar kunnen plaatsen. Voor de bestrijding van helopeltis, voor de bereiding van geneesmiddelen, voor het vulcaniseeren van rubber, vindt zwavel evenens toepassing.

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschrift.

Het Febr.-Nr. bevat de volgende bijdragen. Boschbouwtijdschriften. Boschbouw, houthandel en houtindustrie, tijdschriften en serie-publicaties. door D. H. Immink. — Zeewaardige houtvlotten, door M. A. F. Dijkmans (met ill.). — Onbrandbare dakbedekking (Kort verslag over een door den hr. Bergsma op 12 Jan. '22 te Madioen gehouden demonstratie over bruikbaarheid van boomschors als dakbedekking), door Ch. Bellers. — Korte berichten: Catuarina Montana Miq. beschadigd door brand, door Dr. D. Burger (met ill.). — Crisismaatregelen, door B. — De crisis in den houthandel, door L. C. Drenthe, met Naschrift door F. Blok. — Literatuur. — Boekaankondiging.

De Indische Post.

Dit weekblad met zijn varieerenden inhoud (in den trant van de „Haagsche Post") bevat nu en dan artikelen waarop we gaarne de aandacht vestigen. In No. 14 (van 4 Maart) schrijft bijv. Prof. Mr. J. C. Kielstra eene bijdrage over de tolpoorten op Java, eene drukkende belasting, die ongeveer 100 jaren geleden werd opgeheven. (Onder tolpoorten verstond men plaatsen aan verkeerswegen, waar van alle goederen, die daarlangs vervoerd werden, in geld of natura eene bepaalde betaling werd geheven). — Per tuf naar Bandoeng, door J. Moreno. — Hoe de Hoogvlakte van Bandoeng ontstond (Soendasche legende). — Koelie-contracten, door L. H. C. Horsting. — Wandelingen door 's Lands Plantentuin (vervolg), door C. J. Stomps. — Invoerrechten, uitvoerrechten en het beheer van de Indische geldmiddelen, door Bataviaan.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 36. Open brief aan Dr. E. C. Jul. Mohr (naar aanleiding van diens voordracht „Over de natuurlijke grondslagen voor de ontwikkeling van Sumatra"), door Dr. H. L. H. Zakrzecki. — Rubberkostprijs, door B. — Eenige nieuwe ontwerpen voor Latexcups, door J. E. — „Rustiness" op rubber van Hevea Brasiliensis, door A. C. — Regenschermen voor tapsneden, door J. E. — Een middel tegen regenschade (bij het tappen), door A. J. J. Zwaardemaker. — „Spieghel historiael" of het belang van den Landbouwvoorlichtingsdienst, door G. J. Vink. — Landbouw-„leeraren" weer leeraren, door D. J. G. van Setten. — Selatdjaran, door G. v. G. — Kinacultuur, door D. N. — De Bessenboeboek-bestrijding. — De aetherische oliën leverende planten van Ned. Oost-Indië en de bereiding van haar oliën (vervolg), door Dr. A. W. K. de Jong (Ontleend aan de Ind. Merc.). — Het Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat. — Koffiecultuur in Ned.-Indië, door P. V.

De Indische Gids.

In de April-aflevering schrijft de hr. V. E. Korn over: De beteekenis der adoptie in de Balische samenleving.

Bij het doorlezen van de literatuur betreffende het Balische familie-adatrecht, kwam den schr. in handen een afdrukje van de verhandeling „De Adoptie volgens de Balische adat", door P. de Kat Angelino, opgenomen in het tijdschrift Koloniale Studiën, jaargang 1918, blz. 214 en vgl., welk opstel hem reeds vroeger bekend was en waarvan de lezing zoowel destijds evenals nu weder bij hem het gevoel verwekte, dat het daarin behandelde onderwerp niet overeenkomstig de werkelijkheid was bekeken, weshalve hij het geven van een kort overzicht van hetgeen hij terzake waarnam in de onderafdeelingen Tabanan en Badoeng — hetzelfde gebied als de hr. de Kat Angelino in het bijzonder beschouwde — wenschelijk oordeelde.

Na de inleiding behandelt de hr. Korn achtereenvolgens: de familieordening op Bali, veelwijverij, kastenwezen, de oorspronkelijke dessa-ordening en de noodzakelijkheid, als lid daarvan een sentana te bezitten; Wat gebeurt in de desa, wanneer een dorpeling geen sentana heeft; Het desagrondaandeel gewijzigd in dienstplichtig veld ten behoeve van vorst en grooten; Het tjampoetrecht der vorsten; Afkoopen van het tjampoetrecht in Tenganan; Het aannemen van een mannelijken sentana, schriftelijke bewijsstukken; Het aannemen van een eigene dochter als sentana; Het aannemen van een sentana voor eene eigene dochter; metoenggoe; njeboerin; Het aannemen van een vrouwelijke sentana, niet eigendochter; De adoptie bij de aanzienlijke Baliërs; Meerdere sentana's; Vereischten waaraan een sentana heeft te voldoen; Het „pemerasan"; Een woord voor adopteeren.

Het volgend artikel, van den oud-majoor bij den Topografischen Dienst, J. van Roon, handelt over de stereautogrammetrie als hulpmiddel bij de opneming en kaarteering in Ned.-Indië. De schr. geeft een beknopte beschrijving van deze nieuwe methode voor het vervaardigen van kaarten, maar is er niet bijzonder mede ingenomen, in de eerste plaats vanwege de hooge kosten.

De hr. A. K. A. Gijsberti Hodenpijl geeft een historische door een kaart verduidelijkte bijdrage: De Nederlandsche bezittingen op de kust van Koromandel in 1780 en 1781. Uit zijn beschrijving (de bouwstoffen zijn aanwezig in het Koloniaal Archief van het Alg. Rijksarchief te 's-Hage) blijkt o.a., dat de gouverneur en directeur van den handel in Koromandel, Reinier van Vlissingen, niet opgewassen was tegen de moeilijkheden van allerlei aard, waaraan in die benarde tijden de kantoren op de kust van Koromandel blootstonden.

Overigens in deze afl. de gewone rubrieken: Revue van brochures, enz. en koloniale literatuur.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

De April-afl. opent met het portret van den schrijver van „Kromo Blanda", den hr. H. F. Tillema, gevolgd door een met warmte geschreven artikel van Raden Mas Noto Soeroto. Schr. is vol lof over het levensdoel en het levenswerk van Tillema en diens echtgenoote: de bevordering der volksgezondheid in Ned.-Indië. Doelende op het onvolprezen, geheel voor eigen rekening gedrukt en kosteloos verspreid werk „Kromo Blanda", zegt N. S.: „De uitgave van een dergelijk werk, rijk en kostbaar geïllustreerd, eischt een vermogen. Tillema en zijne echtgenoote offeren het welgemoed. Het is voor de heilige zaak, waarvoor zij tot op hun laatsten dag willen strijden. Het is iets werkelijk zeer verhevens, deze onbaatzuchtigheid in de tegenwoordige materialistische, egoïstische samenleving, vooral in Indonesië."

In het volgende artikel behandelt de hr. J. J. Paerels de muskaatnoten- en kruidnagelencultuur in den Indischen Archipel.

Onder het opschrift „Van een mooi eiland" geeft Prof. J. A. Loeber Jr. een overzicht van Dr. Krause's werk over Bali. De schr. geeft niet onduidelijk zijn misnoegen te kennen, dat het prachtige foto-materiaal van Dr. Kr. door een Duitsche firma werd uitgegeven, toen geen uitgever of wetenschappelijk Instituut in Holland daartoe bereid was. „In dit opzicht bezien, is deze Duitsche uitgave van een allerbelangrijkst koloniaal bezit der Nederlanden een nieuw en sprekend voorbeeld van...... Holland op z'n smalst."

De hr. G. J. Oudemans deelt de juiste oorzaak mede van den dood van Pangéran Aria Soeria Atmadja van Soemedang te Mekka. Deze is niet vermoord door Bedouïnen, zooals de dagbladen vermeldden, doch stierf zijn natuurlijken dood.

De hr. Th. B. van Lelyveld richt zich tot den hr. E. Hullebroeck, die in No. 7 van Ned.-Indië Oud en Nieuw een noodkreet aanhief over den achteruitgang van de Indische kunstnijverheid en de hulp inriep van het particulier initiatief om haar voor geheelen ondergang te behoeden. De hr. Lelyveld is het volkomen eens met den hr. H., doch hij wil van Westersche inmenging niets weten, die in haar

pogingen steeds heeft gefaald; hij is van meening, dat alles moet worden overgelaten aan den ontwikkelingsgang van het Indische volk. De Indische kunst heeft z.i. alleen dan kans van opheffing, wanneer zij, gegrond op de eigen tradities, evolueerend en verjongend, voortschrijdt door eigen krachten en door eigen spanning.

De hr. K. W. L. Bezemer bespreekt ten slotte Dr. W. Huender's werk: Overzicht van den economischen toestand van Java en Madoera.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 14. Technische en economische mogelijkheden voor het groot rijstbedrijf in Ned.-Indië. Voordracht van den hr. K. van der Veer. — Handelsbeweging van suiker in de verschillende landen der wereld in het jaar 1921 (vervolg), door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De volken van Ned.-Indië, besproken door L. — Dr. Mohr over het onderzoek van Surinaamsche gronden, door A. Reyne. — Ned.-Indische handelsbelangen in Australië. — Kultuurberichten (De rubbersituatie. — Cacaocultuur in Suriname). — Kleine mededeelingen (Proefstation te Malang). — Verkeerswezen (Belawan als oceaanhaven). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische onderwerpen, nijverheid, delfstoffen, enz.

* * *

De Javaansche danskunst, door Th. van Lelyveld. (Den Haag, „Hadi Poestaka). (Op dit mooi geïllustreerd werk werd dezerzijds reeds de aandacht gevestigd, na de verschijning in „Ned.-Indië Oud en Nieuw").

Personeelsvoorziening in de cultures, door A. de Koning. — Over bastgeneratie bij Hevea, door Dr. W. Bally. (Publicaties Ned.-Ind. Landb. Syndicaat, Afl. V, 1922).

Dr. H. Kraemer (slot). — Het B. B.-Congres. — Iets over Ambon (vervolg). (De Banier, 3 Maart 1922).

De uitvoer van Java gedurende 1921. (Korte Berichten, 2 Maart 1922).

Militaire kampementen en de bezuiniging, door R. A. — Alle residenten in Ned.-Indië (een reeks portretten). — Beschouwingen naar aanleiding van de Bestuursconferentie, door W. J. K. (De Reflector, 4 Maart 1922).

Over de cultuur van den oliepalm, door H. P. Licht. (Koloniale Rundschau, Febr. 1922).

Heffingen op petroleum in Ned.-Indië en andere productielanden. (Econ.-Statistische Berichten, No. 321). — Het antwoord der Indische Regeering op mijn artikel over: „De geldelijke uitkomsten van het Staatsspoorweg (S.S.)-bedrijf in Indië, door G. P. J. Caspersz. (Econ.-Stat. Ber., No. 322).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers in Indië. 1922, No. 9 en 10. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. Afdeeling Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Overzicht van de geoogste uitgestrektheden der voornaamste Inlandsche landbouwgewassen op Java en Madoera in 1921 en de tweede schatting van den sawahpadioogst. (Korte Berichten, 23 Febr. 1922).

Geisteszucht und Kirchenzucht während der Erweckung auf Nias, von E. Fries (Fortsetzung). (Allgemeine Missions-Zeitschrift, Maart 1922).

Animistic and other spiritualistic beliefs of the Bina tribe, Western Papua, by A. P. Lyons. (The Journal of the Roy. Anthr. Institute. July to Dec. 1921).

The wealth of the Netherlands East Indies, by G. Pollick (kort economisch artikel). (The Asiatic Review, April 1922).

Tinsmelten, door Ir. L. Leger. — Electrochemisch tinsmelten, door Ir. M. H. Caron. — De publicaties van het Mijnwezen, door Ir. W. J. Twiss (bevat o.a. de geschiedenis van het ontstaan en de ontwikkeling der Jaarboeken en andere geschriften van het Mijnwezen). (De Mijningenieur, Febr. 1922).

Ingezonden Stukken.

Aan den Redacteur van het Literatuur-overzicht.

Zeer geachte heer,

Naar aanleiding van de slotopmerking van uwe bespreking van de tweede uitgave van „Indië's jonge kracht" in het nr. van 6 April 1922, wenschte ik mede te deelen, dat het boekje is uitgegeven door het Koloniaal Instituut. De verkoop van de uitgaven van het K. I. geschiedt door de „Bibliotheek van het K. I.", Plantage Middenlaan 15, Amsterdam.

Er schijnt inderdaad aan de bekendheid van de wijze van uitgeven iets te haperen; ik kreeg herhaaldelijk vragen van boekhandelaars en anderen, waar het boekje te krijgen was. De oorzaak schuilt misschien hierin, dat deze uitgave eigenlijk een aanhangsel is van de „Koloniale vacantiecursussen voor geografen", in de Kerstvacantie te Amsterdam gehouden en uitgaande van het Comité voor Indische lezingen en leergangen met behulp van het Kol. Instituut. De eerste uitgave van het werkje vormde het feitenmateriaal bij een rede, door ondergeteekende daar gehouden. Het K. I. wenschte toen een aantal exemplaren méér te doen drukken, om het werkje ook buiten den kring der cursisten verkrijgbaar te stellen. Toen ook van de zijde der leeraren de wensch werd uitgesproken elk jaar over de nieuwste gegevens der Indische economische geografie in verkorten vorm te kunnen beschikken, werd besloten aan dien wensch te voldoen. En zoo werd het boekje een jaaruitgave voor de cursisten en anderen.

C. LEKKERKERKER.

Scheveningen, 7-IV-'22.

Suriname.

In een hoofdartikel onder het hoofd *„Bekende klanken"*, vertelt *„De West"* van 14 Februari van het bezoek aan Britsch Guiana van den heer E. F. L. Wood, de Engelsche onder-minister van Koloniën, om zich door eigen aanschouwing op de hoogte te stellen van de toestanden aldaar. De heer Wood heeft weinig tijd, zoodat alles vliegensvlug moet gaan. Voor de genoemde kolonie is niet meer dan een week beschikbaar.

In de adressen, den heer Wood aangeboden, komen klanken voor, die ook in Suriname geenszins onbekend zijn en ook nu weder wordt men getroffen door de vele punten van overeenkomst tusschen de beide koloniën.

Den dag van aankomst werden den heer Wood niet minder dan vijf adressen voorgelezen. Hij heeft op al die adressen dadelijk geantwoord en zich met een bewonderenswaardig talent en groote tact heengewerkt door den berg van grieven, klachten en wenschen. Zijn positie was daarbij uiterst delicaat en moeilijk.

In alle adressen kwam de wensch om den hoek kijken, dat het Moederland toch wat meer zou bijdragen voor de ontwikkeling der kolonie. Men verweet Engeland, dat het zijn eenige groote bezitting op het vasteland van Zuid-Amerika aan verwaarloozing prijs gaf.

Wat het laatste betrof, wees de heer Wood op het feit, dat het Moederland meermalen had medegewerkt aan krachtige maatregelen voor de ontwikkeling van Britsch Guyana, doch dat die maatregelen niet veel succes hadden opgeleverd. Hij stelde de vraag, of dit aan de menschen te wijten was, dan wel aan omstandigheden die nu eenmaal niet zoo dadelijk te veranderen zijn. Wat de naaste toekomst betreft, kon de heer Wood maar weinig hoop geven. Engeland ging gebukt onder een belastingdruk zóó geweldig, dat aan verzwaring daarvan niet te denken viel. Voorloopig was de kans dan ook niet groot, dat het Moederland nieuwe belangrijke verplichtingen op zich zou kunnen nemen. Het eenige wat hij mocht beloven was, dat het bestaande voorkeurtarief voor West-Indische suiker, dat binnenkort eindigt, weder voor tien jaren door Engeland zou worden verlengd. Een teleurstelling voor Britsch Guyana, waar men niet alleen op een verlaging gehoopt had, maar ook op een verhooging in het belang van de kolonie.

Demerary staat of valt met de suikercultuur. In 1920 vertegenwoordigde deze cultuur 85 percent van de uitvoerwaarde. Als men nu verneemt, dat de prijs van Demerary-suiker op het oogenblik niet veel meer is dan 12 pond sterling per ton en dat de kostprijs 15 pond bedraagt, dan moet worden toegegeven, dat de toestand inderdaad ernstig is.

Daarbij komt de inzinking van de rijstcultuur, die voor een goed deel op rekening moet worden gesteld van een kortzichtig bestuursbeleid, dat ten gevolge had, dat Demerary bleef zitten met gewel-

dige hoeveelheden paddi, die deels tot bederf moest overgaan, terwijl, toen de uitvoer eindelijk was toegestaan, daarvan weinig gebruik kon gemaakt worden, daar de landen die vroeger van Demerary hun rijst betrokken, nu geleerd hadden die zelf te planten of van elders in te voeren.

Een andere grief was de politiek, thans in de Engelsche koloniën gevolgd om buitenlandsch kapitaal te weren. Daar het Britsche kapitaal zich al bijzonder weinig aan de kolonie gelegen laat liggen, zou de uitsluiting van vreemd kapitaal beteekenen de doodsklok luiden voor alle verdere ontwikkeling van het land. Britsch Guyana heeft een reusachtig achterland te ontwikkelen, waartoe het de middelen niet bezit.

Op de politieke grieven die te berde gebracht werden, gaan wij hier niet in.

„De West” eindigt het belangrijke overzicht met deze samenvatting:

„De eindindruk die het gesprokene in Demerara achterlaat is, dat men daar staat voor hetzelfde probleem als Suriname: een uitgestrekt gebied, met wellicht in het achterland vele sluimerende rijkdommen, doch met een gansch onvoldoende bevolking om het land te ontginnen, zoodat men zich voorloopig in hoofdzaak staande moet houden met behulp van wat een betrekkelijk smalle kuststrook produceert. De landbouw blijft voorshands hoofdzaak, maar kapitaal is dringend noodig om de mogelijkheden van het binnenland te onderzoeken.”

* * *

„Suriname” van 21 Februari schrijft:

„12 Februari j.l. kwam te Georgetown, Brits Guyana, aan een kommissie uit Brits Indië, bestaande uit de hh. Divan Bahadur Patter Kesava Pillai, Ondervoorzitter van het wetgevend lichaam van Madras; V. N. Tivar, lid van de Servants of India Society; C. F. Keatings, laatstelijk Directeur van de Landbouw in het Gouvernement Bombay.

Het doel dezer kommissie is te onderzoeken of de Engelse zusterkolonie in staat is, land en andere faciliteiten aan te bieden voor de vestiging van Br. Indiërs als landeigenaars en onder welke voorwaarden immigratie van Indiese kolonisten wenselijk was en zoo ja, welke waarborgen het gouvernement zou moeten geven alvorens de vraag van verdere immigratie kon worden opgelost.

Zou de kolonisatie-kommissie of de S. I. V. (Surinaamsche immigranten vereeniging) geen stappen kunnen doen om die kommissie te bewegen ook naar hier over te komen, waar de voorwaarden voor vestiging van Brits-Indiërs veel gunstiger zijn dan in Brits Guyana, gelijk een vooraanstaande figuur in de naburige kolonie in een openbaar onderhoud met de onder-minister van koloniën deze heeft aangetoond, toen hij er op wees, dat in Suriname de mensen niet alleen land krijgen, maar ook geldelijke hulp, wat niet in Br. Guyana het geval is.”

* * *

Uit Suriname ontvingen wij een in brochurevorm verschenen hoogst interessante lezing van den heer E. de Vries, arts, getiteld *„Eenige beschouwingen over Tropen eubiotiek.”*

Wij willen daaruit het volgende aanhalen:

.........„Elk bedrag dat gespaard of bezuinigd wordt in dezen tak van dienst, (de hygiënische dienst) wreekt zich door een 10-dubbele uitgave voor onderhoud van zieke menschen en armenzorg.

Ik draag dan ook dit gedeelte van mijne lezing speciaal op aan onzen nieuwen Geneeskundig-Inspecteur, jong, energiek, vol goeden wil en goeden moed. Omgord de lendenen en bind den strijd op leven en dood aan met de muskieten, die dragers van zooveel onheil. Kom op met uw werkplan, we weten, daarvoor is geld noodig, vraag, bedel desnoods om het geld. Klop, klop steeds aan, en indien op uw kloppen niet wordt opengedaan, trap dan desnoods de deuren in van de bestuursbureaux! En als ge daarbinnen zijt, vertel dan van die ziekten, die zoovelen ongeschikt maken voor socialen arbeid, die zoovelen onttrekken aan den economischen opbouw van dit land; laat door kracht van betoog beseffen, dat meer nog dan de malaria, de filariaziekte, zoo zij niet door hygiënische maatregelen gestuit wordt, met zekerheid elken economischen opbouw tegenhoudt.”

In dit verband wijzen wij de medici in Suriname op een belangrijk artikel in de *„Wetenschappelijke Bladen”* van Maart 1922, waarin gehandeld wordt over de bestrijding van muskieten door visschen. Ook in Suriname zou dit middel — dat niet nieuw is — toegepast kunnen worden.

* * *

In „De Vrijheid” van 29 Maart een pennestrijd tusschen H., P. A. Hilfman en Gravin van Heerdt t. Eversberg-Quarles van Ufford over wat men zou kunnen noemen het Surinaamsche probleem. Overtuigen zullen de debatteerenden elkaar wel niet.

* * *

Ter kennisneming ontvangen wij *„Voor de Jeugd* Weekblad voor meisjes en jongens.” Uitgave van de N. V. Haga, 's-Gravenhage. Redacteur Herm. J. Jacobs.

Een aardig weekblad dat wij gaarne aanbevelen. De koloniën worden daarin niet vergeten. De redacteur is dan ook eenige jaren als onderwijzer in Suriname werkzaam geweest. In afl. 6 vinden wij een afbeelding van de haven van Curaçao en in afl. 11 een gezicht op een Surinaamsche plantage.

* * *

De Koningin heeft dezer dagen van den Gouverneur van Suriname, baron v. Heemstra, eene bezending daar te lande geteelde sinaasappelen ontvangen, welke naar Nederland was overgebracht door een der schepen van den Kon. West-Indischen Maildienst, zonder in de koelruimte geplaatst te zijn geweest, ten bewijze dat deze vruchten op die manier in zeer goede conditie kunnen overkomen.

De sinaasappelen zijn van uitnemende hoedanigheid bevonden.

Blijkens een bijgevoegd schrijven van den Gouverneur was het de bedoeling met deze zending de aandacht van Nederland te vestigen op deze, gedurende het geheele jaar door rijpende vruchten. Tevens deed de Gouverneur van zijne meening blijken, dat in de Citruscultuur veel voor Suriname's toekomst mag gezien worden.

Curaçao.

Billijk en afdoende?

Bij de behandeling in den Kolonialen Raad van de ontwerp-verordening „betreffende de vrijstellingen van dienst en de verloven aan burgerlijke ambtenaren” is door den gemachtigde van den Gouverneur meegedeeld, „dat de Gouverneur van den Minister van Koloniën een brief ontvangen heeft, waarin Zijne Excellentie schrijft, dat door den Geneeskundigen Raad te 's-Gravenhage de aandacht er op wordt gevestigd, dat den Raad bij ondervraging herhaaldelijk gebleken is, dat landsdienaren tijdens hun verlof in Holland eene openbare of particuliere betrekking, soms van inspannenden aard, bekleedden, zonder er rekening mede te houden, dat dit nadeelig was voor hun gezondheidstoestand en dat daardoor hun terugkeer naar de kolonie werd vertraagd of in gevaar gebracht. Meestal was de behandelende geneesheer niet geraadpleegd en geen toestemming voor het waarnemen van de betrekking gevraagd.

Naar de meening van het Bestuur moet dit euvel worden weggenomen door een algemeen geldend verbod voor hen, die zich met verlof wegens ziekte in Nederland bevinden, om betrekkingen, openbare of particuliere, waar te nemen zonder vergunning van den Minister van Koloniën te hebben gekregen. Alvorens deze vergunning wordt verleend, zal dan voor ieder geval afzonderlijk de voorlichting van den Geneeskundigen Raad worden gevraagd.”

Om hierin te voorzien, is nu de volgende bepaling gemaakt:

„Gedurende verlof wegens ziekte, buiten Amerika doorgebracht, is het den ambtenaar verboden eenige betrekking, openbare of particuliere, aan te nemen zonder vergunning van den Minister van Koloniën."

Wij vragen af, of het billijk is, dezen maatregel te beperken tot hen, die dit verlof *buiten* Amerika doorbrengen, en of op deze wijze wel voorzien is in de gevallen van hen, die niet eene betrekking aanvaarden, maar voor eigen rekening zich bijv. als dokter vestigen of zaken gaan doen.

Merkwaardige overeenstemming.

In ons blad van 23 Maart l.l. vermeldden wij uit de M. v. A. op de begrooting voor 1922, dat de Minister er op wijst, dat de kosten der onderwijsgelijkstelling „feitelijk langs den weg der Rijksbijdrage" ten koste van het moederland komt. De Gouverneur betoogt ongeveer hetzelfde in de M. v. A. op de ontwerp-onderwijsverordening naar aanleiding van de verklaring van de meerderheid der leden, dat Nederland deze kosten moet dragen, als hij zegt dat, nu de eisch niet gesteld is, „dat deze meerdere uitgaaf geheel of gedeeltelijk door belastingverhooging zou worden gedekt, mag worden aangenomen dat, *hoewel het beginsel van de splitsing der begrooting nog niet is aanvaard of nader omlijnd*, de uitgaven, voor zooverre die thans wordt uitgewerkt, grootendeels uit het jaarlijksch subsidie worden bestreden." Wij verwijzen naar hetgeen wij hierover zeiden in ons boven aangehaald blad.

De Gouverneur vereenigt zich met de opmerking, dat het beter is, dat de Schoolcommissie zelf haren voorzitter en secretaris aanwijst.

Vingerwijzingen.

Geven de hierboven onderstreepte woorden eene vingerwijzing omtrent de richting, waarin de gedachten van den Gouverneur en die van den Minister zich te dezen aanzien bewegen? In dit verband wijzen wij ook op de woorden van den Minister bij de behandeling der Surinaamsche begrooting op 29 Maart l.l., toen de commissie voor de herziening der W.-I. regeeringsreglementen werd aangekondigd, n.l. dat deze commissie ook zou worden uitgenoodigd „om haar advies te geven omtrent de vraag, op welke wijze een financieele scheiding tot stand is te brengen, die voor de toekomst bevredigend kan werken."

Hieraan voegde de Minister den wensch toe voor Suriname, dat nieuwe kracht zal worden gezocht in gemeentelijke, in plaatselijke eenheden, die zich zullen bezighouden met de in de onmiddellijke nabijheid gelegen belangen.

Ook voor Curaçao? Men weet, dat die „gemeenten" niet onbekend zijn in het W.-I. staatsrecht, doch slechts een kortstondig bestaan (1828—1833) hebben gehad.

Gouverneur Brantjes.

De *Amigoe* vertelt, dat de Gouverneur 6 Maart met de *Venezuela* naar de Bovenwindsche eilanden zou gaan. Van Puerto Cabello zou de Gouverneur via Caracas naar La Guaira gaan en inmiddels een officieel bezoek brengen aan het Venezuelaansche bestuur. De reis zou verder over Trinidad en Barbados gaan.

Alleen de Administrateur van Financiën vergezeit den Gouverneur.

Begrooting 1923.

Niet later dan d.d. 1 Maart is de nieuwe begrooting bij den K. R. ingediend. Wij hopen later hierop terug te komen.

Havenbedrijf.

De *Amigoe* schrijft:

„Het nieuwe jaar heeft goed ingezet. In de maand Januari liepen 190 schepen onze haven binnen: 96 zeilschepen en 94 stoombooten. Maar het is nog geen record. In November was het getal binnengeloopen vaartuigen 191, te weten: 97 zeilschepen en 94 stoomers."

De draadlooze.

Aan hetzelfde blad ontleenen wij:

„Het tarief der draadlooze is draadloos. Je hebt er geen houvast aan. Elk oogenblik wordt het gewijzigd. Kan dat nu niet voor een jaar minstens worden vastgesteld? Wat beteekent anders het tarief? Nu is de te betalen taks voor radiogrammen te verzenden door Sint Martin via Barbados naar Paramaribo *f* 1.20 per woord.

Ten minste, zoo was het 8 Februari l.l.

Misschien nu weer veranderd!"

K. W. I. M.

Met de *Commewijne* te beginnen, die 16 Febr. van hier vertrekt, opent de K. W. I. M. een vierwekelijkschen dienst op Santander (N. v. Spanje).

(*A. d. C.*)

De Armenpraktijk.

Eene nieuwe regeling is ontworpen, ten einde aan de herhaaldelijk voorgekomen onaangenaamheden tegemoet te komen. Een der klachten was, dat minvermogenden te gauw voor onvermogenden werden aangezien. Daarom is nu bepaald, dat aan alle personen, die niet in gezinsverband leven en een inkomen hebben beneden de *f* 600.— 's jaars, of in gezinsverband levend, een inkomen hebben beneden de *f* 800.— 's jaars, op aanvraag een bestuurskaart wordt verstrekt, die recht geeft op het verkrijgen van geneeskundige hulp van bestuurswege gedurende een half jaar.

Op 1 Juli 1922 gaat de nieuwe regeling in.

Bloembollen.

Allen, die een kleine herinnering willen genieten van de lenteweelde der Hollandsche bloemvelden, raden we aan eens een wandeling te maken langs Charo. Daar staan de velden geel, alsof er tulpen en crocussen geplant waren, door den gelijktijdigen bloei der aloëpollen.

't Zijn geen bollen, maar dan toch pollen. Iets harder en wat minder mooi, maar toch altijd meer dan de moeite waard, om ze te zien gloeien in de tropische zon.

(*A. d. C.*)

Cuba.

De *Amigoe* bevat een bericht, dat op Curaçao en Aruba weer werkvolk voor Cuba gezocht wordt.

Beter laat dan nooit.

Dinsdag, 21 Febr. l.l., werd op de Noord, Aruba, het huwelijk voltrokken tusschen een vrouw van 87 jaren en een man van 85. De eerstgenoemde is een Curaçaosche en de tweede een Pool.

(*A. d. C.*)

Oogarts.

Nu dokter Ferguson zijn practijk gaat neerleggen, is er behoefte aan een oogarts. De *Amigoe* had vernomen, dat dr. Ledeboer, van Rotterdam, zich als zoodanig zou vestigen in de kolonie. Zijn wij goed ingelicht, dan is hiervan wel sprake geweest, maar zijn deze plannen afgesprongen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Turkije te Genua.

Toen wij melding maakten van den uit de Italiaansche Kamer gekomen drang om Turkije ook gelegenheid te geven zich op de conferentie te Genua te laten vertegenwoordigen, stelden wij hierbij de vraag, wie daarvoor dan in aanmerking zou moeten komen, de regeering te Konstantinopel of die te Angora, al erkenden wij, dat de te bespreken belangen aan de Italiaansche vraag recht van bestaan gaven. 't Wil ons voorkomen, hierin de moeilijkheid der Turksche kwestie binnen het Genuakader niet heel slecht aangegeven te hebben. Het niet weten hoe de Turksche regeering te vragen en te laten meespreken eenerzijds, en de onmogelijkheid om de Turksche aangelegenheden onbesproken te laten anderzijds, wordt meer en meer als een der vele moeilijkheden gevoeld, waarin de Genua-conferentie gewikkeld was vóór haar opening.

De minister van buitenlandsche zaken Schanzer heeft

..e vraag in de Kamer, wat Turkije betreft, geantwoord: De ..itnoodigingen zijn gedaan door den Oppersten Raad. Turkije ..s nog in toestand van oorlog met Engeland. Het is een ..ziatische staat, die in zijn tegenwoordige samenstelling ..og niet erkend is en die *twee* regeeringen heeft. Turkije ..s niet gevraagd en wordt dus ook niet uitgenoodigd. Zal ..en het echter zonder Turkije kunnen doen? De regeling ..an de Turksche schuld moet te Genua aan de orde komen. ..r zijn landstreken van het voormalige Turkije afgeschei..en; hoe staan deze tegenover het schuldvraagstuk, dat, ..oor de schuldeischers, een internationaal belang is? De ..resident van den raad van administratie der Turksche ..chuld is aan het heen en weer reizen geweest, tusschen ..onstantinopel, Londen en Parijs, ter voorlichting van den ..ppersten Raad.

In een onlangs gepubliceerd officieel rapport wordt het ..taal der Turksche schuld op 500 millioen T. ponden ge..eld, bedrag dat meevalt, zelfs al komen daar nog ver..lichtingen bij door het nationalistische bewind te Angora ..angegaan. Door wie is die schuld af te doen? De afge..heiden gedeelten hebben een evenredig deel ervan voor ..n rekening te nemen, in beginsel te berekenen naar de ..aatsinkomsten in de verschillende landstreken.

Volgens het denkbeeld van den raad van administratie ..u de beste oplossing te vinden zijn door een algemeene ..kwidatie, die tot een conversie zou leiden. Een inter..nationale administratie zou de verpande staatsinkomsten ..n elk der betrokken gebieden hebben te innen, om daar..it de betalingen te doen, overeenkomstig de aangegane ver..lichtingen. Hierbij kan de ondervinding tot leidraad strek..en, opgedaan door de administratie van de Turksche open..re schuld, welke reeds bijna een halve eeuw het vertrou..en van de financieele wereld geniet.

Een oplossing voor Turkije, d.i. voor Konstantinopel èn ..ngora, maar d.i. ook voor alle onderdeelen ervan, die mee..ndeels onder een zelfstandig bestuur gekomen zijn, doch ..aarvan elk op zijn beurt weer rekening heeft te houden ..et het drijven van een nationalistische partij, zoodat in ..dier rijken als 't ware naast een Konstantinopel nog ..n Angora meespreekt. En die oplossing wil men in Genua ..werken, in afwezigheid van vertegenwoordigers der be..okken schuldenaars!

Wapenstilstand in Klein-Azië.

..e antwoorden uit Athene, Konstantinopel en Angora, op ..t voorstel voor den wapenstilstand van vier maanden in ..ein Azië, zijn alle bevestigend. Smyrna wordt reeds door ..Grieken ontruimd.

Mag hieruit goede verwachting worden geput voor de ..prekingen, welke nu, binnen een drietal weken, moeten ..innen ter definitieve regeling der vredesbepalingen, ..arentegen worden weer klanken vernomen, die het geloof ..oeten schokken aan den ernstigen wil om van Turksche ..de alles niet alleen op papier in der minne te schikken, ..aar ook in werkelijkheid op vriendschappelijken voet te ..lijven stellen. De Times toch vernam, dat ondanks de te ..ngora met den Franschen vertegenwoordiger, Franklin ..ouillon, aangegane overeenkomst, de Kemalistische regee..ing den belangrijken handel tusschen Syrië en Cilicië vrij..l verwoest door het heffen van hooge douanerechten. ..ok heeft de nationalistische regeering de belofte niet ge..ouden om een commissie te zenden voor de regeling der ..ransche concessies in Cilicië.

Geen koloniale tentoonstelling in Luik.

De voorzitter van de regelingscommissie, ingesteld voor ..e koloniale tentoonstelling in 1923 te Luik te houden, ..eeft ter kennis van den minister van koloniën gebracht, ..at deze tentoonstelling niet zal kunnen doorgaan. De door ..et ministerie, in verband met de omstandigheden, nood..akelijk gestelde bezuinigingen in de oorspronkelijk op..gemaakte plannen, gevoegd bij de bezwaren, die vele zaken ..ondervinden, van welke men in de eerste plaats mede..werking meende te moeten verwachten, maken het ondoen..lijk de onderneming tot een goed einde te brengen.

Nieuwe hoofdstad voor Belgisch Kongo.

Boma voldoet niet aan de verwachtingen, van haar als ..hoofdstad van de Belgische kolonie gekoesterd. De moeras..omgeving is voor de ontwikkeling niet gunstig en is ook ..et bevorderlijk aan den gezondheidstoestand. Voor de ves..iging van een nieuw centrum van bestuur is het oog ge..vestigd op Kinchassa, dat, op de oevers van Stanley-Pool, ..eel gunstiger is gelegen als middenpunt voor den handel. ..e aldus te vormen stad zou dan Léopoldville genoemd ..worden.

Diamant uit Kongo.

België trekt belangrijke voordeelen uit de diamantproduc..tie van Kongo. In 1920—'21 werden in Antwerpen voor 50 ..millioen frank ruwe steenen uit Kasaï verkocht. Hierdoor ..bleven 8500 Antwerpsche diamantwerkers aan den arbeid.

De verkoopprijs van de afgewerkte diamanten wordt rond op 150 millioen fr. geschat.

Op de koloniale begrooting voor 1920 was 2.300.000 fr. vermeld als aandeel in de winst der diamant-ontginning. Daar 94 pCt. der afgewerkte diamanten naar 't buitenland wordt uitgevoerd, profiteert de Belgische schatkist ook nog in groote mate ervan.

Kolonisatie in West Australië.

De eerste minister van West-Australië, sir James Mitchell, heeft aan den eersten minister van den Australischen statenbond, Hughes, het plan voorgelegd tot verdere kolonisatie van dit kroonland. Hij wil jaarlijks 25000 Britsche emigranten, mannen, vrouwen en kinderen, opnemen, tot het vormen van nieuwe landbouwnederzettingen. De noodige uitgaven worden geraamd op 2 millioen p. st. per jaar, gedurende 3 jaren. Na dien tijd moet een kolonie zich zelf redden.

Hughes heeft de zaak aangepakt en hij kan reeds mededeelen, dat de Britsche regeering wil meewerken met die van het Australische gemeenebest. Engeland en West-Australië zullen elk een derde van de rente betalen van de leening, die voor de uitvoering van het plan noodig is. De werkeloosheid in Engeland zal op de bereidwilligheid der Rijksregeering wel niet geheel zonder invloed zijn.

Hughes heeft er bij de andere Australische staten op aangedrongen het voorbeeld te volgen. Hij ziet in den stroom van toevloeiende emigranten een waarborg, dat Australië *blank* zal blijven. Zoo wordt ook in deze weer aan het rassenvraagstuk herinnerd.

De Nieuwe Hebriden.

Eenige maanden geleden hebben wij de emotie weergegeven, in Frankrijk gewekt door het bericht, dat de eigendommen van een maatschappij, welke over zoowat 2/3 van de gronden beschikt, die het Fransche deel vormen van de Nieuwe Hebriden, haar eigendomsrechten aan het verhandelen was. Zij zou zich hiervoor tot de regeering tot de regeering van den Australischen statenbond hebben gericht, nadat zij in Frankrijk geen gehoor had kunnen vinden voor haar aanbiedingen.

Niet te vergeefs is toen de alarmklok geluid.

La Dépêche Coloniale van 3 April deelt mede, dat een sterke Fransche maatschappij het meerendeel der aandeelen van de oude maatschappij overneemt. De bemoeienissen van den minister van koloniën, Alb. Sarraut, hebben de Fransche belangen weten te redden op zoodanige wijze, dat zij, die zich in de zaak interesseeren, toch ook voldoende waarborgen hebben om geen al te ongunstige bedrijfskansen te aanvaarden.

Op zoek naar goud.

Een expeditie, die in Centraal Brazilië nasporingen wenscht te doen naar het voorkomen van koper, goud en diamanten, is uit Liverpool vertrokken. Onder leiding van kapitein O'Brien, zullen deze nasporingen allereerst plaats hebben in het stroomgebied van de Araguaya.

Een vliegtocht om de wereld.

Na de vlucht N. Amerika-Engeland thans die Portugal-Z. Amerika; na de reis door de lucht Londen-Australië nu het plan van een vlucht de wereld rond. Dezelfde sir Ross Smith, welke met zijn broeder, in een Vickers Vimy, de eerste luchtreis Engeland-Australië heeft volbracht, wil nog in deze maand de eerste reis om de wereld aanvaarden. Uit het aerodrome bij Londen zal de opstijging beginnen, om dan 21.500 mijlen in 240 vlieguren, verdeeld over drie maanden, af te leggen. Het grootste gedeelte zal langs de kusten worden afgelegd, voor zoover de oceanen niet rechtstreeks moeten worden overgestoken. De Vickers amphibiemachine, die reeds menige proef heeft doorstaan, is tot vervoermiddel gekozen. De dagvluchten zijn op ongeveer 500 mijlen berekend, de laatste zal die zijn New Foundland-Ierland.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mej. W. M. J. Schenk, Wilhelmina Gasthuis, Amsterdam; mej. M. Schmidt, Ned. Israëlitisch Ziekenhuis, Amsterdam; mej. M. A. Ponse, Ned. Israëlitisch Ziekenhuis, Amsterdam, allen als verpleegster bij de Militaire Hospitalen;

Mej. J. Ravestein, Provinciaal Ziekenhuis, Santpoort, als verpleegster bij het Krankzinnigenwezen;

W. Hoekendijk, Parkstraat 15a, Leiden; G. P. Vrijburg Joh.Szn., onderwijzer openbare school No. 20, Apeldoorn, beiden als onderwijzer bij het O. E. L. O.;

H. G. van Waveren, Amsterdamsche Straatweg 286, Utrecht, als gouvernements-veearts bij den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst;

F. Klay, Molslaan 25, Delft; als civiel-ingenieur bij den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit;

F. H. van Rijswijk, Middelburgschestraat 24, Scheveningen, als opzichter voor de Landsgebouwen;

C. Hanse, Eindhovenscheweg 51, Valkenswaard, als ambtenaar bij de Binnenvisscherij;

D. W. S. Tellekamp, Gerard Doustraat 65, Den Haag; J. P. Schooleman, Jachtlaan 413, Apeldoorn, beiden als machinist bij den Dienst der S.S.

Mej. S. Bootsma, Bergsingel 97, Rotterdam; mej. P. G. de Liser de Morsain, Sophia-Ziekenhuis, Zwolle, beiden als verpleegster bij de Militaire Hospitalen.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in het Duitsch.
Leeraren in het Fransch.
Leeraren in de wis- en natuurkunde.
Leeraren in het teekenen (akte Me en *g*).
Leeraren in de Staatswetenschappen.
Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.
Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.
Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.
Leeraar met K^1 bevoegdheid.
Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Stenografen ten behoeve van den Volksraad.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Landbouwleeraar (landbouwkundig ingenieur).
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Opzichter voor de Landsgebouwen.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en afd. rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant in vasten of tijdelijken dienst.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 5 tot 12 April 1922.

Nieuwe Leden.

Mej. H. C. H. Hoetink, Utrecht, Stadhouderslaan 43, *f* 5.

Z. M. C. E. Valckenier de Greve, Oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, Obrechtstraat 375, *f* 5.

E. H. L. E. C. Valckenier de Greve, Employé Ned. Handel-Mij., Den Haag, Obrechtstraat 375, *f* 5.

A. F. Wehlburg, Velp, Tuinstraat 1, Villa „Kali Tam (afd. Arnhem), *f* 5.

S. A. Teixeira de Mathos, Superintendant der Soen ondernemingen te Salatiga, *f* 30.

K. W. van der Goes Hillebrandt, Off. v. Gez. 1ste Solo, *f* 12.

S. E. van Nooten, Inspecteur In- en Uitvoerrechten, W tevreden, Schoolweg 7, *f* 5.

Afschrijven.

A. Muntz, Koopman, Rotterdam, Westerstraat 10a.

Mej. N. Viehoff, Amsterdam, Honthorststraat 46.

J. W. H. Lehnkering, Chef van het Postkantoor te S (overleden).

Nieuwe Begunstiger.

Mevr. M. Steffhaan, Mariastraat 72, Apeldoorn, *f* 1

Adresveranderingen.

J. Soesman, Student, van: Den Haag, v. Weede v. D veldstraat 10, naar: Leiden, Nieuwsteeg 5, *f* 2.50.

S. A. Geensen, Onderwijzer, van: Weltevreden na Slawi (Pekalongan).

Indologenvereeniging te Leiden, van: Middelweg 1a na Hoogewoerd 41a, p/a. Hollestelle.

N. A. van Wijk, Cand. Ind. Ambt., van: Leiden, Mid weg 1a, naar: Zaandam, Westzijde 134, *f* 2.50.

Mej. J. E. G. van Lookeren, Onderwijzeres 1ste kl., v Utrecht, Mauritsstraat 64, naar: Apeldoorn, Mariannal 19, *f* 5.

W. Meijer, Inspecteur Inl. Onderwijs, van: Ambon na Breda, Teteringen, Zandberglaan 14, *f* 5.

J. H. Sonne, Kapitein Infanterie, van: Bandoeng, D. v. naar: Malang, Officierskampement A 2.

P. R. Vetter, Notaris, van: Den Haag, Statenplein naar: Probolingo.

C. Winkler Prins, Med. Docts., Leiden, van: Morsch 112 naar: Boisotkade 7.

C. C. Krom, Ass.-Resident, van: Weltevreden naar: noekwarie (Noord N.-Guinea).

C. A. M. Asselbergs, Controleur P. T. T., van: Bergen Zoom naar: Weltevreden, Hoofdbureau Post- en Telegr dienst.

F. H. ter Meulen, Luitenant Inf., van: Den Haag, Iepl 13, naar: Bandoeng, D. v. O.

R. G. Nieuwenhuijs, Adj.-Insp. v. Fin., Weltevreden, Kebon Sirih naar: Sawoehlaan 10.

G. Bousquet, Architect B. O. W., van: Weltevreden, majoran, naar: Djambi.

J. H. van Dulken, van: Triagan, Halte Paloer, naar: Po wonegoro (Banjoemas), p/a. J. R. C. Hoff, s.f. „Klamp

D. G. van der Meer Mohr, Oud-Controleur B. B., van: naar: Pamekassan.

H. A. A. Sangster, Hoofdcommies P. T. T., van: We vreden naar: het Hoofdbureau van den Post- en Telegr dienst te Weltevreden.

E. F. G. Townsend, Controleur B. B., van: Trengg naar: Wlingi.

T. J. A. Soeters, Hoofd Weeshuis te Semarang, van: rang Tengah 5 naar: Weeshuis.

A. A. P. Fortgens, Mil. Apotheker 1ste kl., van: Ma naar: Utrecht, Weerdsingel W.Z. 15, *f* 5 (contributie o 1922 in Indië voldaan).

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West" die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellin van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. St vordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstr 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gra matica, correspondentie, spreken); geeft les te: Buss Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren 's-Graveland.

H. J. VERMEER, 1e v. d. Boschstraat 91, Den Haag. — Maleische omgangstaal voor de praktijk.

A. LAFEBER, Doctorandus in de Indische Letteren, Nicol Tulpstraat 88, Den Haag. — Beginselen van Sanskrit Pali; van Arabisch en Perzisch; verder Vergelijkende T kunde der Maleisch-Polynesische talen; Oud-Javaans Javaansch, Madoereesch, Soendaneesch, Balineesch, leisch, Bataksch, Atjehsch, Boegineesch en Makassaars Rotineesch, Tontemboansch.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te w den, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vere ging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeel Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door TH. A. C. COMVALIUS. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan CORN. W. BLIJD, door TH. A. C. COMVALIUS te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in Moderne Talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

BESCHIKBAAR.